

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВОДНОГО ГОСПОДАРСТВА ТА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ**

**Навчально-науковий інститут економіки та менеджменту
Кафедра економіки підприємства і міжнародного бізнесу**

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

**здобувача вищої освіти другого
(магістерського) рівня за спеціальністю
076 “Підприємництво та торгівля”**

**на тему:
«ОЦІНЮВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ТА РИЗИКІВ В
АГРАРНОМУ СЕКТОРІ (НА ПРИКЛАДІ ТОВ
«СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКЕ ПІДПРИЄМСТВО «АГРО ОРГАНІК»,
РІВНЕНСЬКА ОБЛ., РІВНЕНСЬКИЙ РАЙОН, С. ЗОРЯ)»**

**Виконав: студент ДФН,
групи ПТм-61
Спеціальності 076 «Підприємництво та
торгівля»
Беседюк А.О.
Керівник : к.е.н. Подлевська О.М.**

Рівне – 2024

Кваліфікаційна робота «Оцінювання фінансової стійкості та ризиків в аграрному секторі (на прикладі ТОВ «Сільськогосподарське підприємство «Агро Органік», Рівненська обл., Рівненський район, с. Зоря)» / Беседюк А.О. Рівне: НУВГП, 2024. 94 с.

У кваліфікаційній роботі досліджено теоретичні засади економічного обґрунтування напрямів оцінювання фінансової стійкості та ризиків в аграрному секторі. Розглянуто теоретичні аспекти господарської діяльності аграрного підприємства. Проведено комплексний аналіз основних економічних показників господарської діяльності. За результатами дослідження обґрунтовано заходи щодо підвищення рівня ефективності діяльності підприємства в сучасних умовах господарювання.

In the qualification work, the theoretical foundations of the economic substantiation of directions for increasing the efficiency of the company's sales activity were investigated. The theoretical aspects of the enterprise's sales activity are considered. A comprehensive analysis of the main economic indicators of economic activity was carried out. According to the results of the study, measures to increase the level of efficiency of the enterprise in modern business conditions are substantiated.

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВОДНОГО ГОСПОДАРСТВА ТА
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ**

**Навчально-науковий інститут економіки та менеджменту
Кафедра економіки підприємства і міжнародного бізнесу**

Пояснювальна записка

**до кваліфікаційної роботи
на тему:**

**«ОЦІНЮВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ТА РИЗИКІВ В
АГРАРНОМУ СЕКТОРІ (НА ПРИКЛАДІ ТОВ
«СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКЕ ПІДПРИЄМСТВО «АГРО ОРГАНІК»,
РІВНЕНСЬКА ОБЛ., РІВНЕНСЬКИЙ РАЙОН, С. ЗОРЯ)»**

**Виконав: студент ДФН,
групи ПТм-61
Спеціальності 076 «Підприємництво та
торгівля»
Беседюк А.О.
Керівник : к.е.н. Подлевська О.М.**

Рівне – 2024

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВОДНОГО ГОСПОДАРСТВА ТА
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ**

Навчально-науковий інститут економіки та менеджменту
Кафедра економіки підприємства та міжнародного бізнесу
Освітній ступінь магістр
Спеціальність 076 «Підприємництво та торгівля»

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Завідувач кафедри економіки
підприємства і міжнародного бізнесу
к.е.н., професор Н.Б.Кушнір
“ ” 2024 року

З А В Д А Н Н Я
ДЛЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ (ПРОЕКТУ) СТУДЕНТА
Беседюк Анастасії Олегівни

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи (проекту) «Оцінювання фінансової стійкості та ризиків в аграрному секторі (на прикладі ТОВ «Сільськогосподарське підприємство «Агро Органік», Рівненська обл., Рівненський район, с. Зоря)

керівник роботи (проекту) Подлевська Оксана Мирославівна, к.е.н., доц.

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом університету від “24” 10 2024 року № 1410

2. Строк подання студентом роботи (проекту) 19 грудня 2024 р.

3. Вихідні дані до роботи (проекту) фінансова, бухгалтерська і статистична звітність про результати виробничо-господарської діяльності підприємства за період 2021-2023 рр., довідкова і нормативна література за темою дослідження

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) Вступ. Розділ 1. Теоретичні основи оцінювання фінансової стійкості підприємств. Розділ 2. Оцінювання тенденцій фінансової діяльності «Агро – органік» та механізму управління ризиками. Розділ 3. Пропозиції щодо покращення фінансової стійкості та системи управління ризиками на ТЗОВ «Агро органік» . Висновки

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)

1. Мультимедійна презентація по темі дослідження

2. Роздатковий матеріал

6. Консультанти розділів роботи (проекту)

Розділ	Прізвище, ініціали та посада Консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1	<i>Подлевська О.М., доц.</i>	<i>25.10.24</i>	<i>05.11.24</i>
2	<i>Подлевська О.М., доц.</i>	<i>06.11.24</i>	<i>06.12.24</i>
3	<i>Подлевська О.М., доц.</i>	<i>07.12.24</i>	<i>15.12.24</i>

7. Дата видачі завдання 25.10.2024 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи (проекту)	Строк виконання етапів роботи (проекту)	Примітка
1.	<i>Обґрунтування теми кваліфікаційної роботи</i>	25.10 – 27.10.2024 р.	
2.	<i>Розроблення плану кваліфікаційної роботи</i>	28.10 – 29.10.2024 р.	
3.	<i>Опрацювання теоретичного розділу кваліфікаційної роботи</i>	30.10 – 06.11.2024 р.	
4.	<i>Опрацювання аналітичного розділу кваліфікаційної роботи</i>	07.11 – 06.12.2024 р.	
5.	<i>Опрацювання розрахункового розділу кваліфікаційної роботи</i>	07.12 – 14.12.2024 р.	
6.	<i>Оформлення роботи, написання вступу, висновків, оформлення списку літератури, додатків</i>	15.12 – 16.12.2024 р.	
7.	<i>Розроблення електронної презентації результатів та роздаткового матеріалу</i>	16.12. – 18.12.2024 р.	
8.	<i>Здача кваліфікаційної роботи на кафедру</i>	19.12.2024 р.	
9.	<i>Рецензування кваліфікаційної роботи</i>	19.12. – 20.12.2024 р.	
10.	<i>Захист кваліфікаційної роботи</i>	22.12. – 25.12.2024 р.	

Студент _____
(підпис)

Беседюк А.О.
(прізвище та ініціали)

Керівник роботи (проекту) _____
(підпис)

Подлевська О.М.
(прізвище та ініціали)

ВСТУП

Україна має розвинений агропромисловий комплекс, який здатний не лише повністю забезпечити харчовими продуктами внутрішній ринок, а й займати провідні позиції на міжнародних ринках ключових агропродовольчих товарів. Традиційно сильний експорт аграрної продукції робить Україну одним із гарантів глобальної продовольчої безпеки. До початку повномасштабної війни Україна входила до п'ятірки найбільших світових експортерів зернових, продаючи на зовнішні ринки близько 75% виробленого обсягу, тоді як внутрішнє споживання становило лише 20–25%. Частка України у світовому експорті пшениці досягала 10 %, кукурудзи – понад 14%, соняшnikової олії – понад 47% [1].

Завдяки підтримці міжнародних партнерів, Україна й сьогодні залишається важливим постачальником зерна та соняшnikової олії, забезпечуючи понад 10 % світової торгівлі цими товарами. У 2023 році було експортовано 16,1 млн тон пшениці до 65 країн, 26,2 млн тон кукурудзи до 80 країн і 5,7 млн тон соняшnikової олії до 130 країн світу [2].

Водночас воєнна агресія росії, що почалася 24 лютого 2022 року, суттєво вплинула на продовольчу безпеку України. Через руйнування логістичних ланцюгів, інфраструктури, господарств і виробничих потужностей, а також скорочення обсягів виробництва на працюючих підприємствах, ситуація ускладнилася. Станом на червень 2023 року прямі збитки агропромислового комплексу України оцінюються у 8,7 млрд доларів США, з яких 4,7 млрд доларів припадає на втрати сільськогосподарської техніки, а 1,9 млрд доларів – на знищену або викрадену продукцію. Непрямі втрати становлять 40,3 млрд доларів США [3].

За даними ФАО, війна спричинила збитки сільським домогосподарствам України у розмірі близько 2,25 млрд доларів США, з яких 1,26 млрд доларів припадає на рослинництво, а 0,98 млрд доларів – на тваринництво. У середньому 25 % сільськогосподарських господарств в Україні скоротили або

припинили виробництво, у прифронтових областях цей показник сягає 38 % [4].

Основними викликами та обмеженнями для аграрного сектора України в умовах повномасштабної війни є такі: дефіцит фінансових ресурсів для стабільного ведення господарської діяльності сільськогосподарських виробників[14]; спрощення процесів сільськогосподарського виробництва зменшення внесення добрив та засобів захисту рослин, що знижує врожайність сільськогосподарських культур та погіршує якісний склад земель[15, 16]; посилення кризових явищ у тваринництві, зокрема в м'ясо-молочній галузі[17]; дефіцит трудових ресурсів у сільськогосподарському виробництві[18,19]; руйнування інфраструктури виробництва, перероблення та зберігання сільськогосподарської продукції та харчових продуктів[20]; екологічні виклики[21].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В сучасних умовах розвитку аграрного сектору економіки України особлива увага приділяється питанням фінансового менеджменту підприємств. Раціональне управління фінансовими ресурсами є ключовим чинником стабільного функціонування та стратегічного розвитку підприємств, а також ефективності фінансового менеджменту загалом.

З огляду на вагоме значення аграрного сектору для економіки України, дослідження в цій сфері мають як теоретичну, так і практичну цінність. З наукової точки зору, вони сприяють розширенню знань про фінансовий менеджмент у специфічних умовах аграрного виробництва, що обумовлює актуальність такого аналізу.

Дослідження фінансових аспектів управління аграрними підприємствами охоплюють широкий спектр проблем. Так, Петруха С. і Петруха Н. вивчають зв'язок фінансового менеджменту з цілями сталого розвитку [13], а також вплив державного регулювання на інтегровані корпоративні структури у трансформаційних умовах [14]. Шубалий О., Петруха С., Косінський П. та ін. [15] досліджують фінансово-економічне стимулювання розвитку переробної промисловості.

Методологічні основи аналізу та управління фінансовими ресурсами висвітлюються у роботах Петрухи Н., Петрухи С. і Стахова Б. [16], а також Масюка Ю. і Мамчур Г. [17], які аналізують принципи стратегічного управління фінансами. Дослідження Ковалської Л., Рогач С., Петрухи Н. та ін. [18] акцентують увагу на кореляційних взаємозв'язках у системі управління аграрними підприємствами.

Фінансові стратегії, формування прибутку та управління доходами розглядаються Масюком Ю. і Боюном В. [19], Гончаруком І. і Томашуком І. [20], а також Марченком М. [21], які пропонують шляхи підвищення ефективності фінансового управління в ринкових умовах. Живко З., Леськів Г. та Блага Н. [22] підкреслюють важливість фінансового менеджменту для покращення фінансового стану аграрних підприємств, а Лукашик В. [23] аналізує його вплив на загальну стійкість підприємств.

Методи управління фінансовими потоками у сільськогосподарських підприємствах досліджують Черемісіна С. та Сало І. [24], наголошуючи на раціональному розподілі ресурсів для підвищення конкурентоспроможності. Інвестиційний менеджмент в агробізнесі є предметом аналізу Фінагіної О. та ін. [25], тоді як Васишина С. та ін. [26] акцентують увагу на аналітичному забезпеченні економічної безпеки підприємств. Далик В. та ін. [27] звертають увагу на онтологічні аспекти фінансового менеджменту та значення людського капіталу.

Метою даної кваліфікаційної роботи є проведення оцінювання фінансової стійкості та ризиків в аграрному секторі на прикладі ТОВ Сільськогосподарське підприємство «Агро Органік»

Об'єктом дослідження в дипломній роботі є процес оцінки фінансової стійкості та ризиків діяльності підприємства.

Предметом дослідження виступають теоретичні та практичні аспекти фінансової стійкості та ризиків в аграрному секторі.

Методи дослідження. В процесі виконання кваліфікаційної роботи використовувалися загальні та спеціалізовані методи дослідження, серед яких:

аналіз, синтез, узагальнення, статистичні підходи, фінансово-економічний аналіз, SWOT-аналіз, експертне оцінювання, моделювання, прогнозування та оцінка ефективності.

Кваліфікаційна магістерська робота складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Повний обсяг роботи викладено на 94 сторінках друкованого тексту. Робота містить 24 таблиць, 18 рисунків, список використаної літератури, додатки. Список використаних джерел налічує 80 найменувань.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОЦІНЮВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

1.1 Особливості аналізу фінансової стійкості підприємств у контексті кредитування аграрної галузі

Фінансова стабільність держави значною мірою залежить від оцінки фінансової стійкості підприємств, зокрема аграрних, які відіграють ключову роль в економіці. В умовах ринкової економіки аграрні підприємства самостійно залучають фінансові ресурси, оптимізують їх використання для забезпечення безперебійної діяльності та активно шукають партнерів і контрагентів. У сучасних умовах фінансова стійкість підприємства виступає як важливий показник його фінансових можливостей і надійності.

Ринкова трансформація аграрного сектору вимагає нових підходів до оцінки фінансового стану підприємств у системі фінансового управління. Це обумовлює потребу у розробці методології визначення фінансової стійкості аграрних виробників, формуванні критеріїв та показників її оцінки, а також інтеграції цих аспектів у систему фінансового менеджменту. Важливим є вивчення впливу внутрішніх та зовнішніх факторів, які сприяють зміцненню фінансової стійкості.

Зважаючи на значення фінансової стійкості як показника надійності підприємства, його стабільності та ефективності управління ресурсами, питання розробки методики оцінки фінансової стійкості в умовах кредитування залишаються недостатньо висвітленими в науковій літературі.

Ці проблеми досліджували відомі вчені, серед яких Борисова В. А., Василик О. Д., Власюк С. А., Дем'яненко М. Я., Івахненко В. М., Лайко П. А., Ляшенко Ю. І., Мних Є. В., Пелипенко Л. П., Поддєрьогін А. М., Саблук П. Т., Сав'як І. Я., Стецюк П. А., Чепурко В. В., Чуй І. В., Чупіс В. А. та інші. Однак

аспекти оцінки фінансової стійкості аграрних підприємств у контексті кредитування виробничих процесів ще потребують детального дослідження та узагальнення.

У сучасній економічній літературі представлено багато підходів до визначення сутності фінансової стійкості. Зокрема, Івахненко В. М. трактує фінансову стійкість як « баланс між засобами та джерелами їх формування, доходами і витратами, грошовими та товарними потоками. Вона оцінюється на основі співвідношення власного та залученого капіталу, темпів накопичення власних коштів у результаті господарської діяльності, співвідношення довгострокових і поточних зобов'язань, а також забезпечення матеріальних оборотних засобів власними джерелами »[28].

На думку Тютюнника Ю. М., « фінансова стійкість відображає здатність підприємства зберігати рівновагу активів і пасивів у динамічному економічному середовищі, забезпечуючи платоспроможність і привабливість для інвесторів у довгостроковій перспективі за допустимого рівня ризику » [29]. У більш широкому сенсі це стан фінансових ресурсів, їх розподіл і використання, який сприяє розвитку підприємства, зростанню прибутку та капіталу, а також підтримує платоспроможність і кредитоспроможність.

Фінансова стійкість підприємства ґрунтується на оптимальному співвідношенні джерел фінансування. Залучення коштів створює можливості для розвитку бізнесу і збільшення прибутків, але водночас супроводжується фінансовими ризиками, що можуть загрожувати стабільності підприємства. Використання виключно власного капіталу гарантує високу фінансову стійкість, але обмежує можливості зростання через недостатність активів. У свою чергу, підприємства, що активно використовують запозичені ресурси, мають ширші можливості фінансування і підвищення рентабельності, проте стикаються із загрозою банкрутства.

Фінансово стійке підприємство здатне своєчасно виконувати зобов'язання, підтримувати платоспроможність навіть у складних умовах, збільшувати обсяги продажів та отримувати стабільний прибуток. Такий стан досягається

через збалансованість активів і пасивів, доходів і витрат, а також ефективне управління грошовими потоками.

« На фінансову стійкість впливає сукупність внутрішніх і зовнішніх факторів. До внутрішніх належать конкурентоспроможність продукції, ділова репутація, залежність від зовнішніх інвесторів, ефективність операцій і стан дебіторської заборгованості. Зовнішні фактори включають економічні умови, політичну стабільність, технологічний прогрес, попит, податкову політику, розвиток фінансово-кредитної системи, рівень конкуренції та соціально-екологічну ситуацію » [30].

Багато сільськогосподарських підприємств України наразі перебувають у скрутному становищі через втрату ринків збуту та недостатність власного капіталу для технічної модернізації та переорієнтації на випуск конкурентоспроможної продукції. Для стабільного функціонування аграрних підприємств важливим є залучення інвестицій як з внутрішніх, так і з зовнішніх джерел. Зокрема, на шляху інтеграції України до Європейського Співтовариства необхідно активізувати інвестиційні процеси в аграрному секторі. Наразі іноземні інвестори переважно вкладають кошти у великі спільні підприємства, які диверсифікують ризики шляхом спрямування інвестицій у різні види продукції.

Для зменшення ризиків інвестування в Україні важливими є такі заходи:

- Страхування: створення резервів для компенсації можливих збитків, пов'язаних із реалізацією інвестиційних ризиків у аграрному секторі, таких як втрати врожаю чи пошкодження основних засобів.
- Диверсифікація: розподіл інвестицій між різними фінансовими інструментами чи створення портфелів із регіональними та галузевими альтернативами, що знижує загальні ризики.
- Законодавче регулювання: вдосконалення нормативної бази для ринків аграрного виробництва та інвестицій.
- Функціонування фінансово-кредитної системи: стабілізація її роботи для сприяння інвестиційній активності.

- Інвестиційна активність: стимулювання інтересу з боку юридичних та фізичних осіб до інвестування в аграрну галузь.

Оцінка фінансової стійкості підприємств доцільна на основі комплексу показників. Серед них важливе місце займають фінансово-економічні коефіцієнти та абсолютні показники, що базуються на даних бухгалтерського балансу і демонструють співвідношення власних і залучених ресурсів.

Значущими показниками є поріг рентабельності (ПР) та запас фінансової стійкості (ЗФС). Поріг рентабельності характеризує мінімальний рівень доходу, необхідний для покриття витрат, а його зменшення вказує на підвищення стійкості підприємства. Водночас зі зростанням операційного доходу зростають і витрати, що підвищує поріг рентабельності. Для фінансової стабільності важливо, щоб темпи приросту доходу перевищували темпи зростання порогу рентабельності.

Запас фінансової стійкості відображає максимально допустиме зниження доходів, за якого операційна діяльність залишається беззбитковою. Цей показник слугує індикатором захищеності підприємства та його здатності витримувати несприятливі умови, такі як зменшення обсягів виробництва чи продажів. Він також визначає рівень безпеки кредиторів і постачальників від ризику несплати з боку підприємства.

У ході дослідження з'ясовано, що питання фінансової стійкості суб'єктів господарювання в агробізнесі набувають особливої актуальності. Агробізнес є важливим елементом економіки країни, який забезпечує продовольчу безпеку держави, тому фінансова стабільність його учасників безпосередньо впливає на розвиток галузі та добробут населення(див. рис. 1.1). .

Першим ключовим аспектом фінансової стійкості суб'єктів господарювання є доступ до фінансування. На сьогодні значна частина сільськогосподарських підприємств потребує достатніх фінансових ресурсів для придбання основних засобів виробництва, таких як земельні ділянки, насіння, добрива, техніка та інше. Однак банки та інші фінансові установи нерідко з обережністю надають кредити аграрним підприємствам через високі

ризиками, пов'язані з природними умовами, коливанням ринку та іншими факторами. Тому важливим завданням є створення механізмів, які спростять доступ до фінансових ресурсів і сприятимуть стабільності та розвитку аграрного сектору.

Другим важливим аспектом є управління фінансовими ризиками.

Агробізнес стикається з численними ризиками, такими як коливання цін на сировину, зміни кліматичних умов, поширення хвороб рослин і тварин, а також політичні та інші чинники. Для збереження фінансової стабільності суб'єкти господарювання повинні розробляти стратегії управління ризиками. Це може включати диверсифікацію культур, страхування, застосування фінансових інструментів для захисту від цінових коливань, а також інші заходи, спрямовані на мінімізацію втрат.

Таким чином, можна зробити висновок, що для досягнення належного рівня фінансової стійкості аграрних підприємств необхідно створити дієву систему фінансового захисту. Ця система має забезпечувати комплексне управління фінансовими інструментами та впровадження практичних заходів, спрямованих на підтримку фінансової стійкості підприємства і захист від негативного впливу фінансових ризиків та загроз.

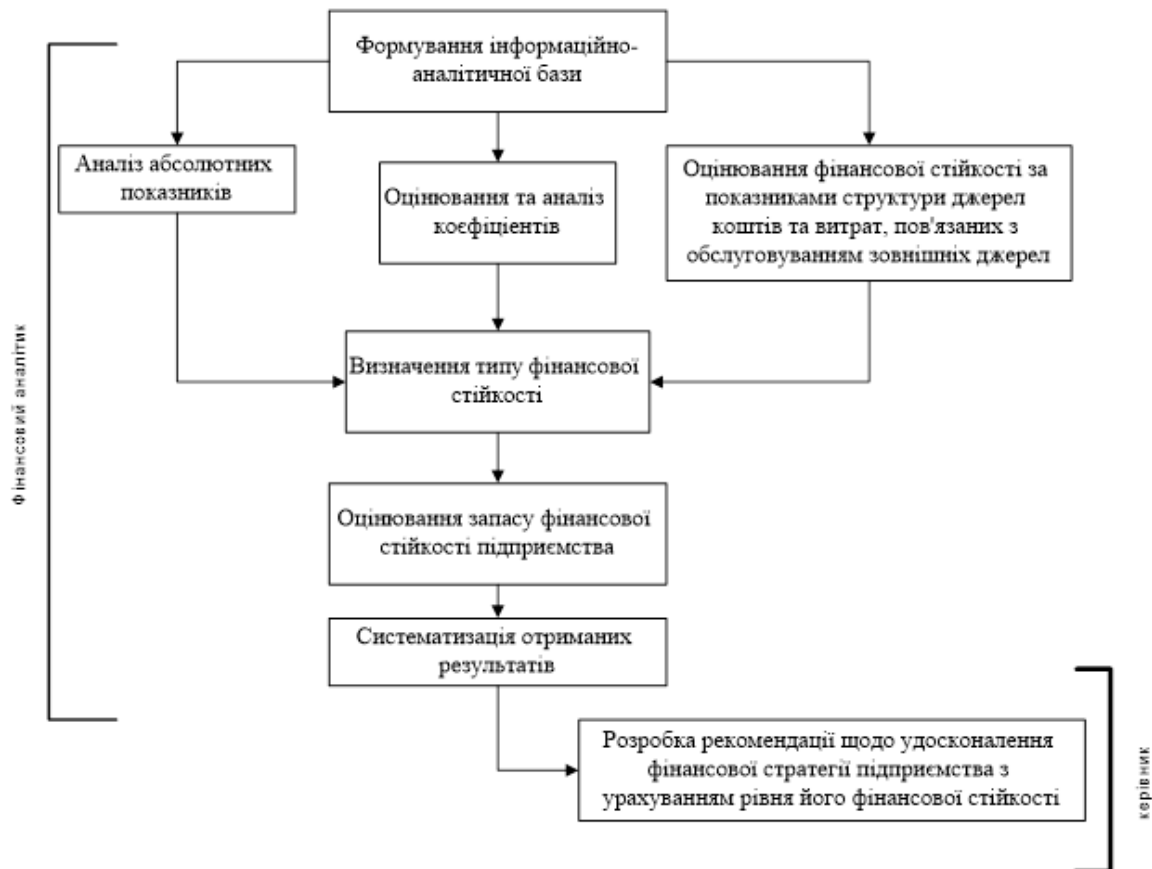


Рисунок 1.1. - Модель бізнес-процесів аналізу фінансової стійкості підприємства

1.2 Актуальні підходи до забезпечення фінансової стійкості суб'єктів агробізнесу в Україні

Проблемам фінансової стійкості суб'єктів господарювання в агробізнесі України присвячена значна кількість наукових праць. Серед авторів, які досліджували теоретичні та практичні аспекти цієї теми, варто відзначити таких вітчизняних і зарубіжних науковців, як Дж. Х. Халс, З. С. Варналій, Н. С. Прокопенко, А. О. Тимошенко, О. І. Куцик, Н. А. Герасимчук, І. О. Геращенко, Л. М. Докієнко та інших. Основна увага у їхніх роботах зосереджена на розробці систем фінансового забезпечення для малих підприємств, аналізі економічних і фінансових ризиків, механізмах управління фінансовою стійкістю, а також методах комплексної діагностики фінансового стану підприємств.

Складні та непередбачувані умови функціонування підприємств аграрного

сектору підкреслюють важливість досліджень у цій сфері. В сучасній ринковій економіці стабільний обіг фінансових ресурсів є необхідною умовою національної економічної стабільності, що залежить від платоспроможного попиту. У цьому контексті фінансова стійкість, яку визначають через платоспроможність і здатність до розширення господарської діяльності, є ключовим показником. Недостатня фінансова стійкість може призвести до зниження платоспроможності підприємств, втрати ресурсів для інвестування та врешті до банкрутства. Водночас надмірна фінансова стійкість може створити бар'єри для розвитку через зростання витрат на управління надлишковими резервами.

У світовій економічній літературі фінансова стійкість визначається як здатність підприємства підтримувати оптимальну структуру джерел фінансування в умовах змінної вартості цих джерел. Оптимізація структури фінансування дозволяє не лише підтримувати фінансову стабільність, але й зміцнювати її завдяки ефективному розподілу інвестицій.

Фінансову стійкість підприємств можна розглядати за кількома складовими:

1. Поточна стійкість: відображає фінансовий стан на конкретний момент часу. Її підтримка важлива для уникнення ризиків, що можуть призвести до банкрутства.

2. Потенційна стійкість: враховує можливі зміни зовнішніх умов функціонування. Ефективні управлінські рішення можуть пом'якшити вплив несприятливих факторів.

3. Формальна стійкість: формується за підтримки держави через програми фінансування, міжнародні гранти та інші механізми. Використання цієї підтримки сприяє покращенню фінансових показників.

4. Реальна стійкість: забезпечується в умовах конкуренції за рахунок інвестиційних програм, спрямованих на розширення виробництва та підвищення конкурентоспроможності.

Фінансовий стан підприємства може змінюватися під впливом

господарської діяльності. Завданням керівництва є збереження або покращення цього стану. Основною метою має бути зростання прибутку та його оптимальне використання через інвестиційні проекти для розвитку та розширення виробництва.

« Здатність підприємства своєчасно виконувати необхідні платежі, фінансувати діяльність на розширеній основі, брати участь в інвестиційних проєктах, долати кризи з мінімальними втратами та зберігати платоспроможність у складних умовах свідчить про його стійкий фінансовий стан, і навпаки » [31, с. 55]. Інші джерела визначають фінансову стійкість як « здатність підприємства працювати і розвиватися, підтримувати баланс активів і пасивів у змінному внутрішньому та зовнішньому середовищі, що забезпечує його платоспроможність і інвестиційну привабливість у довгостроковій перспективі за прийнятного рівня ризиків » [32, с. 200].

« Фінансова стійкість характеризується стабільним перевищенням доходів над витратами, гнучким управлінням фінансами та ефективним використанням ресурсів, що забезпечує безперервний виробничий процес, розвиток і модернізацію. Основні показники фінансової стійкості включають співвідношення власного та позикового капіталу, темпи зростання власного капіталу, а також пропорції мобільних і іммобілізованих ресурсів » [32, с. 200].

Цей показник є ключовим елементом загальної стійкості підприємства, оскільки відображає стабільність виробничого процесу та прибутковість господарської діяльності [33, с. 28]. Фінансова стійкість передбачає ефективне формування, розподіл і використання всіх ресурсів, причому її форми прояву можуть відрізнятися. Причинами нестабільного фінансового стану часто є макроекономічні фактори, зокрема, в умовах нестабільності економіки [34, с. 125].

Фактори, що впливають на фінансову стійкість підприємства, класифікуються (рис. 1.2.):

- За місцем виникнення: зовнішні та внутрішні;

- За важливістю результату: основні та другорядні;
- За структурою: прості та складні;
- За часом дії: постійні та тимчасові.

Вплив зовнішніх факторів на підприємство характеризується такими аспектами:

- Взаємозв'язок між зовнішніми та внутрішніми чинниками;
- Складність і невизначеність зовнішніх факторів;
- Нестача достовірної інформації про стійкість партнерів, економічну політику держави та інші умови [35, с. 207–208; 34, с. 126–127].

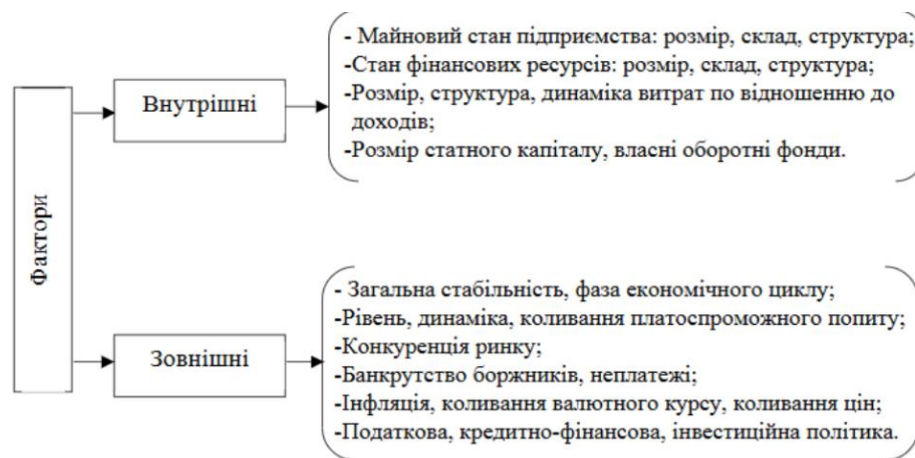


Рисунок 1.2. – Фактори які впливають на фінансову стійкість підприємства

Подолання впливу зовнішніх факторів вимагає вдосконалення економічної стратегії підприємства. Одним із шляхів мінімізації ризиків є створення інтегрованих структур, таких як агрокорпорації та агрохолдинги, які здатні ефективніше реагувати на несприятливі умови.

Внутрішні фактори, на які підприємство може впливати, включають фінансові ризики, що залежать від структури джерел фінансування, розподілу прибутку тощо. Для сільськогосподарських підприємств управління ризиками є особливо важливим через можливі зміни економічної ситуації, зростання цін на ресурси та інші чинники. Використання сучасних методів ризик-менеджменту дозволяє мінімізувати ризики та покращити фінансовий стан суб'єкта господарювання.

Система управління ризиками включає виявлення ризиків, оцінку їх

ймовірності та величини, аналіз економічного середовища, вибір стратегії ризик-менеджменту та впровадження заходів для нейтралізації або мінімізації ризиків. Головною метою цієї системи є забезпечення стабільного фінансового стану та стійкого функціонування підприємства (рис. 1.3.).



Рисунок 1.3. – Формування системи оцінки ризиків

Окрім того, сільське господарство характеризується специфічними ризиками, пов'язаними з природними чинниками. Несприятливі кліматичні умови створюють погодні ризики, які можуть призводити до втрат через зміни в погодних умовах.

1.3. Методи оцінювання ризиків в умовах глобальних викликів

У 2022 році аграрний сектор України зіткнувся з небаченими раніше викликами, спричиненими військовими діями. Руйнування інфраструктури, втрата ринків збуту та обмежений доступ до портів сформували комплекс ризиків, що вплинули на функціонування всієї галузі. Це вимагає перегляду

підходів до управління ризиками в аграрному секторі.

Світове сільське господарство також стикається з серйозними викликами, такими як кліматичні зміни, коливання цін, збої у ланцюгах постачання та зростання попиту на продовольство. У таких умовах ефективне управління ризиками стає важливішим, ніж будь-коли раніше.

Першим кроком у процесі управління ризиками є їх ідентифікація, що може бути здійснена за допомогою SWOT-аналізу, опитувань співробітників або галузевих досліджень. Після цього ризики оцінюють за ймовірністю їх виникнення та потенційним впливом, що дозволяє визначити пріоритетність і розробити відповідні стратегії управління.

Оптимізація розвитку агропромислового комплексу (АПК) орієнтована на вибір найбільш ефективних рішень серед доступних альтернатив, які зменшують імовірність виникнення ризикових ситуацій. При цьому важливим є врахування стану як внутрішнього, так і зовнішнього середовища. У такому середовищі фермери взаємодіють у форматі партнерства з підприємствами переробної промисловості та торгівлі.

Фінансові ризики в діяльності сільськогосподарських підприємств можуть бути обумовлені як зовнішніми, так і внутрішніми факторами (рис. 1.4). До зовнішніх факторів, які можуть спричинити фінансові ризики, належать нерозвиненість і нестабільність економіки, економічні кризи, інфляція, посилення конкуренції, зниження цін на світових ринках, політичні чинники та інші.

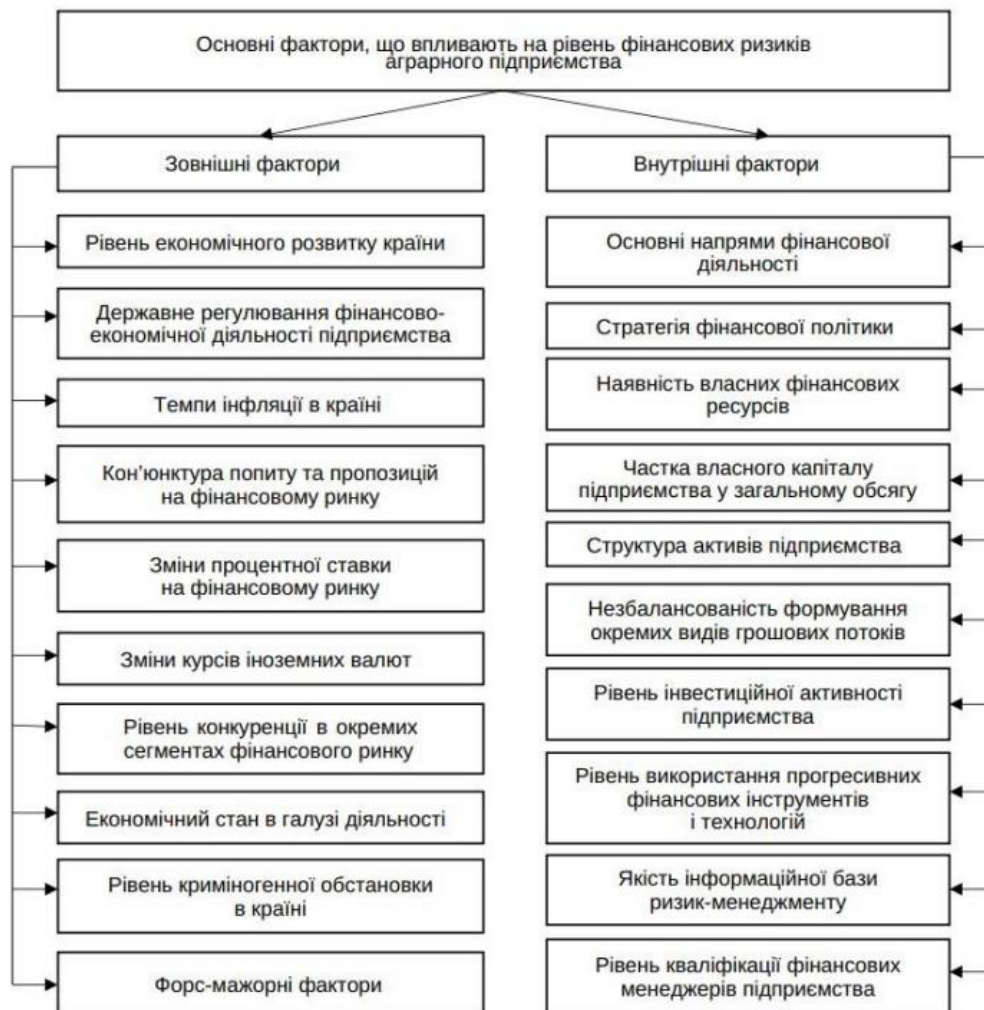


Рисунок 1.4. – Основні фактори, що впливають на рівень фінансових ризиків аграрного підприємства

Основні етапи управління ризиками підприємств включають:

- Ідентифікацію ризиків;
- Визначення факторів, що впливають на рівень ризику;
- Оцінку ризиків із визначенням можливих втрат або вигод;
- Обрання ефективної стратегії впливу на ризик;
- Впровадження обраної стратегії.

Цей підхід допомагає аграрним підприємствам адаптуватися до сучасних викликів і підвищувати стійкість до зовнішніх і внутрішніх ризиків.

Технологія управління ризиками на підприємстві складається з кількох ключових елементів (рисунок 1.5):

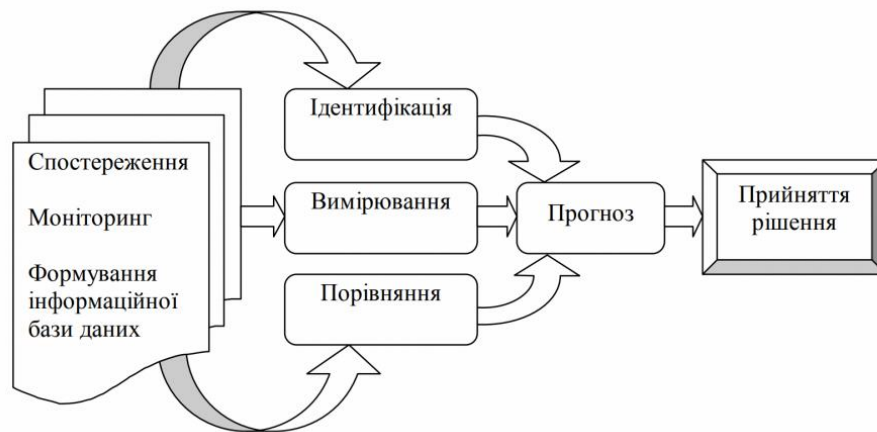


Рисунок 1.5. - Прийоми технології управління за відхиленнями

Перший етап управління ризиками— спостереження та моніторинг — полягає в систематичному зборі інформації про стан внутрішнього та зовнішнього середовища підприємства. Це дозволяє створити базу знань про фактори, які можуть спричинити ризикові ситуації, а також частоту їх виникнення.

Другий етап включає ідентифікацію, вимірювання та порівняння ризиків. На цьому етапі фіксуються всі існуючі та потенційні ризики, визначаються їх рівень, ймовірність впливу та можливі наслідки для діяльності підприємства. Такий підхід дозволяє оцінити потенційні втрати та пріоритети для подальшої розробки стратегій управління ризиками.

Етап прогнозування є критично важливим для прийняття рішень. Він передбачає оцінку наслідків різних варіантів управлінських дій, що дозволяє вибрати найефективнішу стратегію мінімізації ризиків.

Механізми та інструменти управління ризиками в аграрному секторі економіки поділяються на три рівні (рисунок 1.6):



Рисунок 1.6. - Рівні механізмів та інструментів управління ризиками

вагарному секторі економіки

Джерело: складено автором на основі [38, с. 150-151.]

Основні інструменти управління ризиками:

1. Страхування: Це передача частини або всіх ризиків страховій компанії за страхову премію. Страхування може суттєво знизити фінансові ризики, пов'язані з такими подіями, як стихійні лиха, втрата врожаю або пошкодження майна [36]. Однак традиційне страхування часто є складним для великих підприємств, таких як агрохолдинги. Альтернативою можуть бути індексовані страхові рішення, що базуються на погодних даних, регіональній статистиці та супутниковій інформації, які дозволяють оцінювати ризики на основі врожайності [37, с. 50].

2. Диверсифікація: Цей метод знижує економічні ризики шляхом розподілу капітальних вкладень між різними видами діяльності. Диверсифікація підвищує конкурентоспроможність продукції, збільшує обсяги збуту та допомагає аграрним підприємствам адаптуватися до змін ринкових умов [38, с. 151].

3. Хеджування: Стратегія, спрямована на мінімізацію можливих втрат від цінових коливань активів, таких як сільськогосподарська продукція чи сировина. Хеджування здійснюється за допомогою інструментів, таких як:

- Ф'ючерсні контракти – угоди на купівлю або продаж активів за фіксованою ціною в майбутньому [39].
- Опціони – контракти, які дають право купувати або продавати актив за фіксованою ціною, забезпечуючи захист від несприятливих змін [40].
- Своп-контракти – угоди про обмін платежами для хеджування валютних чи процентних ризиків [41].

На сільськогосподарських ринках хеджування за допомогою ф'ючерсів є поширеним способом страхування цінових ризиків. Цей механізм дозволяє збалансувати позиції на спотовому та ф'ючерсному ринках, зменшуючи коливання цін і покращуючи ефективність ринкових процесів [42, с. 1].

Основним нормативним актом, що регулює страхування аграрної продукції з державною підтримкою, є Закон України «Про особливості

страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою» [43].

Управління ризиками є динамічним процесом, що вимагає регулярного перегляду ризиків та адаптації стратегій відповідно до змін у середовищі.

Систематичне впровадження процесів управління ризиками в агробізнесі потребує чіткого регламентування та розробки нормативних документів, що регулюють цей процес на рівні підприємств. На практиці антиризикові заходи зазвичай включають у виробничі, фінансові та інші плани, але їх впровадження залишається частковим через відсутність єдиної стратегії боротьби з ризиками.

У світовій практиці існує багато стандартів, які пропонують науково обґрунтовані підходи до управління ризиками. Найбільш відомими серед них є:

- COSO ERM-2004 (Comprehensive Model of Organizational Risk Management) – комплексна модель управління організаційними ризиками, яка враховує баланс між вигодою та ризиком;
- A Risk Management Standard (2002) – стандарт управління ризиками;
- ISO 31000:2009 – принципи та настанови з впровадження управління ризиками [44, с. 7].

Рання ідентифікація ризиків і ефективне управління ними є ключовою складовою стратегічного управління аграрними підприємствами.

У сучасному світі, де аграрний сектор постійно стикається з ризиками, здатність ефективно управляти цими викликами стає критичним чинником успіху. Використання різноманітних методів, зокрема похідних фінансових інструментів, дозволяє аграрним компаніям не лише мінімізувати можливі втрати, але й використовувати ризики для досягнення конкурентних переваг.

Висновок до 1 розділу

Аналіз фінансової стійкості аграрних підприємств є важливим інструментом для оцінки їхньої надійності та здатності залучати фінансові ресурси. В умовах ринкової економіки, особливо у сфері агробізнесу, фінансова стійкість визначає можливості підприємства своєчасно виконувати свої зобов'язання, підтримувати платоспроможність і залучати інвестиції. З'ясовано, що фінансова стійкість залежить від структури капіталу, співвідношення власних і залучених коштів, а також збалансованості активів і пасивів. Важливими факторами виступають доступ до фінансування та управління ризиками, які визначають ефективність діяльності аграрних підприємств у нестабільних умовах.

У сучасних дослідженнях виділено кілька підходів до оцінки фінансової стійкості. До них належать: поточна стійкість, яка відображає фінансовий стан у короткостроковій перспективі; потенційна стійкість, що враховує можливі зміни зовнішнього середовища; і реальна стійкість, забезпечена інвестиційними програмами. Раціональне управління фінансовими ресурсами, впровадження сучасних інструментів ризик-менеджменту та диверсифікація діяльності є ключовими факторами підтримання стійкості підприємств. Зазначено, що надмірна або недостатня стійкість може створювати бар'єри для розвитку або загрожувати фінансовій стабільності підприємств.

Сучасні виклики, такі як економічна нестабільність, кліматичні зміни та воєнні дії, вимагають перегляду підходів до управління ризиками. Встановлено, що ефективне управління ризиками включає ідентифікацію, оцінку та вибір стратегій для їх мінімізації. У сільськогосподарських підприємствах застосовуються такі методи, як страхування, хеджування, диверсифікація та створення резервів. Використання сучасних фінансових інструментів і прогнозування допомагає знизити вплив ризиків і покращити фінансову стійкість підприємств.

Фінансова стійкість є багатогранним показником, що визначається рівновагою між активами і пасивами, здатністю підприємства адаптуватися до змін середовища та ефективно управляти ризиками. У межах розділу висвітлено значення оцінки фінансової стійкості, методи її забезпечення та управління ризиками. Це створює теоретичну основу для подальших практичних досліджень фінансового стану підприємств та розробки рекомендацій щодо їх стратегічного розвитку.

РОЗДІЛ 2.

ОЦІНЮВАННЯ ТЕНДЕНЦІЙ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ «СП» АГРО – ОРГАНІК» ТА МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ

2.1. Аналіз тенденцій господарської діяльності підприємства

Підприємствона прикладі якого ми будемо проводити аналіз - Товариство з обмеженою відповідальністю "Сільськогосподарське підприємство "Агро Органік" (ТОВ «СП» Агро Органік») дата державної реєстрації: 14.01.2016. Розташоване підприємство у Рівненська обл., Рівненський р-н, село Зоря, вулиця Адамківська. Директором з 20.05 2020 року являється Пастушок Роман Олександрович.

Земельні ресурси є основним виробничим активом у господарстві табл.2.1. Як бачимо з представленої інформації протягом 2020-2023 рр. суттєвих змін у розподілі земельних ресурсів на підприємстві не відбувалось.

Таблиця 2.1. – Розподіл земельних ресурсів «СП» Агро – Органік»

Категорія земель	Площа				Відхилення	
	2020	2021	2022	2023	га	% 2023/ 2020
Рілля, га	9,087	9,087	9,087	9,087	0	0,00
Пасовища, га	72,513	72,513	74,5793	74,5793	2,0663	0,03

«СП» Агро – Органік» спеціалізується на вирощуванні та продажу продукції плодкових дерев і чагарників. Основні види продукції представлені в таблиці 2.2.

Як бачимо з представлених даних на підприємстві протягом досліджуваного періоду 2019-2023 рр. в основному вирощувалась лише малина, причому відмічаємо збільшення продажу у 2023 році в порівнянні з 2019 р. на 67,81%.

Варто також зазначити, що така культура як гірчиця ціла та гречка очищена не мали збуту починаючи з 2019 року, сальдо (дебет) на кінець 2023 року з кінця 2019 року складало: 2268,45 грн та 181,18грн відповідно.

Таблиця 2.2 – Виробничий асортимент у грошовому еквіваленті

ТзОВ «СГ «АгроОрганік»

Види товарної продукції	Роки									
	2019	%	2020	%	2021	%	2022	%	2023	%
Гірчиця ціла	47637,36	2,08	-	-	-	-	-	-	-	-
Гречка очищена	23976,82	1,04	-	-	-	-	-	-	-	-
Зерновідходи гречки	3815,00	0,17	-	-	-	-	-	-	-	-
Малина органічна 1 с	1002481,71	43,69	1309673,30	67,80	571555,34	34,68	37711,37	1,59	1530390,48	67,81
Малина органічна 2 с	443079,09	19,31	50 68,34	2,61	295074,32	17,90	1554201,02	65,73		-
Малина органічна 3 с	144234,59	6,29	494568,22	25,60		0,00	508574,23	21,51		-
Обліпіха крушиновидна		0,00	-	-	-	-	59954,68	2,54	130504,57	5,78
Ревінь свіжий органічний	97746,84	4,26	-	-	-	-	-	-	-	-
Суниця грис заморожена, 2 сорт	6427,00	0,28	-	-	-	-	-	-	-	-
Суниця грис свіжа	4396,73	0,19	-	-	-	-	-	-	-	-
Суниця садова органічна заморожена, 1 сорт	321908,89	14,03	-	-	-	-	-	-	-	-
Суниця садова органічна свіжа	198826,62	8,67	77086,92	3,99	-	-	-	-	-	-
Суниця дрібноплідна органічна свіжа	-	-	-	-	39653,89	2,41	204200,55	8,64	596128,80	26,41
Всього	2294530,65	100	1931696,78	100	1648106,23	100	2364641,85	100	2257023,85	100

Ми пропонуємо використати ABC-XYZ аналіз для оцінки ефективності управління товарною продукцією. ABC-XYZ аналіз є потужним інструментом управління ресурсами, який дозволяє ефективно класифікувати товари за їхнім внеском у загальний дохід (ABC) та стабільністю попиту (XYZ). Його використання допомагає приймати обґрунтовані управлінські рішення, спрямовані на оптимізацію запасів, планування виробництва та підвищення ефективності продажів.

У рамках цього аналізу товари було поділено на групи за значимістю для бізнесу та варіативністю їхнього попиту. Такий підхід дозволяє:

- Виявити ключові продукти, які формують основну частину доходу, та зосередити зусилля на їхньому управлінні.
- Оптимізувати процеси для товарів середньої важливості.
- Мінімізувати ризики, пов'язані з малопробутковими та нестабільними

товарами.

Представлені розрахунки (Додаток А) дозволяють оцінити ефективність управління продуктами та сформувані стратегії розвитку, орієнтовані на покращення результатів компанії.

Результати ABC-XYZ аналізу дозволяють ефективно класифікувати товари за їхньою значимістю для бізнесу та варіативністю попиту, що є основою для прийняття стратегічних рішень.

Провівши необхідні розрахунки ми бачимо наступну картину: у групі А зосереджено основні товари, що формують 80% загального доходу. До них належать малина органічна 1 та 2 сортів, які потребують пріоритетної уваги у плануванні запасів, маркетингових заходах та оптимізації виробництва.

Група В, до якої входить малина органічна 3 сорту, має середній внесок (11,76%) і вимагає зваженого управління витратами.

Група С охоплює товари з низьким внеском (5%), такі як суниця дрібноплідна свіжа, обліпиха, гречка та інші продукти. Їхній вплив на дохід мінімальний, тому управління ними може мати низький пріоритет.

Проведений аналіз стабільності попиту показав, що більшість товарів належать до категорії Y з помірною варіативністю. Це включає основні сорти малини, суниці, обліпиху, які вимагають вдосконаленого прогнозування для мінімізації ризиків. Водночас категорія Z із високою варіативністю включає товари з низьким і нестабільним попитом, які потребують ретельного управління для скорочення запасів та уникнення перевитрат.

На основі отриманих результатів нами рекомендовано:

1. Оптимізувати запаси та виробництво для групи А, забезпечивши пріоритетний фокус на найбільш дохідних продуктах – малині 1 та 2 сортів.
2. Розвивати прогнозування для товарів категорії Y, використовуючи сучасні інструменти аналізу попиту, що дозволить зменшити невизначеність і підвищити ефективність управління.
3. Скоротити запаси товарів із групи С та категорії Z, переглянувши доцільність їхнього виробництва та продажу.

4. Зосередитися на зниженні варіативності попиту шляхом впровадження маркетингових кампаній, що стимулюють стабільний попит, або створення довгострокових партнерських угод.

5. Диверсифікувати портфель продукції, щоб підвищити стійкість бізнесу до ринкових коливань і посилити його конкурентні переваги.

Такий підхід дасть змогу ефективно використовувати ресурси та, підвищить рентабельність бізнесу та забезпечить збалансованість стратегічного планування.

Одним із ключових аспектів управління аграрним підприємством є аналіз його діяльності. Це дає змогу оцінити ефективність виробництва, ідентифікувати потенційні ризики та можливості для розвитку, а також приймати своєчасні та обґрунтовані управлінські рішення. Аналіз показників допомагає визначити сильні та слабкі сторони підприємства, оцінити його позиції на ринку, а також здійснювати контроль за фінансовим станом і результативністю роботи. Такий підхід є важливим для розробки стратегії розвитку підприємства та забезпечення його стабільного функціонування в умовах динамічних змін економічного середовища.

Аналізуючи дані діяльності досліджуваного підприємства представимо його результати у таблиці 2.3.

ТЗОВ «СГ «АгроОрганік» демонструє позитивну динаміку розвитку протягом аналізованого періоду. Загальна сума активів у 2023 році збільшилася на 5611 тис. грн (+32,18%) порівняно з 2022 роком і на 10788,5 тис. грн (+88,03%) відносно 2019 року, що свідчить про зміцнення фінансового потенціалу підприємства.

Власний капітал у 2023 році зріс на 2478,4 тис. грн (+39,17%) порівняно з 2022 роком і на 378,7 тис. грн (+4,49%) відносно 2019 року, що є показником стабільного розвитку.

Виручка від реалізації продукції у 2023 році збільшилася на 1810 тис. грн (+55,16%) порівняно з 2022 роком і на 2600,5 тис. грн (+104,41%) відносно 2019 року, що вказує на розширення ринків збуту.

Таблиця 2.3.- Техніко – економічні показники ТзОВ «СГ «АгроОрганік»

Показники	Роки					Відхилення абсолютне, тис. грн.		Відхилення відносне %	
	2019	2020	2021	2022	2023	2023	2023	2023	2023
						2022	2019	2022	2019
2	4	5	6	7	8	9	10	11	12
I. Фінансові результати									
1.1. Загальна сума активів	12256,1	12322,3	17244,2	17433,6	23044,6	5611	10788,5	32,18	88,03
1.2. Власний капітал	8427,3	5990,6	6135,2	6327,6	8806	2478,4	378,7	39,17	4,49
1.3.Виручка від реалізації продукції (товарів, послуг)	2490,7	1665,6	2266,9	3281,2	5091,2	1810	2600,5	55,16	104,41
1.4. Повна собівартість реалізованої продукції	2312	2096,4	1648,1	2364,6	1566,3	-798,3	-745,7	-33,76	-32,25
1.5 Чистий прибуток (збиток)	-864,1	-2436,6	144,6	192,4	2478,4	2286	3342,5	1188,2	-386,82
II. Основні і оборотні засоби									
2.1. Середньорічна вартість основних засобів	4972,7	5691,5	7163,6	8693,75	8579,1	-114,65	3606,4	-1,32	72,52
2.2. Середньорічні залишки оборотних коштів	4574,8	3854,1	4470,55	5270,2	8296,8	3026,6	3722	57,43	81,36
III. Ефективність виробництва									
3.1. Фондовіддача	0,50	0,29	0,32	0,38	0,59	0,22	0,09	57,24	18,48
3.2. Коефіцієнт обіговості оборотних коштів	0,54	0,43	0,51	0,62	0,61	-0,01	0,07	-1,44	12,71
IV. Ефективність трудових ресурсів									
4.1. Фонд оплати праці	139103 4,6	1345788, 95	1920889, 87	1391034, 68	989237, 6	- 401797,1	- 401797	-28,88	-28,88
4.2.Середньоспискова чисельність	27	22	26	20	12	-8,00	-15,00	-40,00	-55,56
4.3. Продуктивність праці 1 працівника	9,22	7,57	8,72	16,41	42,43	26,02	33,20	158,60	359,92
4.4 Середньорічна заробітна плата	4293	5098	6157	5796	6870	1073,73	2576,39	18,53	60,01

Продовження таблиці 2.3.

V. Ефективність фінансово-господарської діяльності									
5.1. Рентабельність активів	-7,05	-19,77	0,84	1,10	10,75	9,65	17,81	874,51	-252,54
5.2. Рентабельність власного капіталу	-10,25	-40,67	2,36	3,04	28,14	25,10	38,39	825,61	-374,48
5.3. Чиста рентабельність продаж	-34,69	-146,29	6,38	5,86	48,68	42,82	83,37	730,19	-240,32

Повна собівартість реалізованої продукції у 2023 році зменшилася на 798,3 тис. грн (-33,76%) порівняно з 2022 роком і на 745,7 тис. грн (-32,25%) відносно 2019 року, що сприяло підвищенню рентабельності.

Чистий прибуток у 2023 році зріс на 2286 тис. грн (+1188,2%) порівняно з 2022 роком і на 3342,5 тис. грн відносно 2019 року, що свідчить про ефективність управлінських рішень (рис.2.1.).

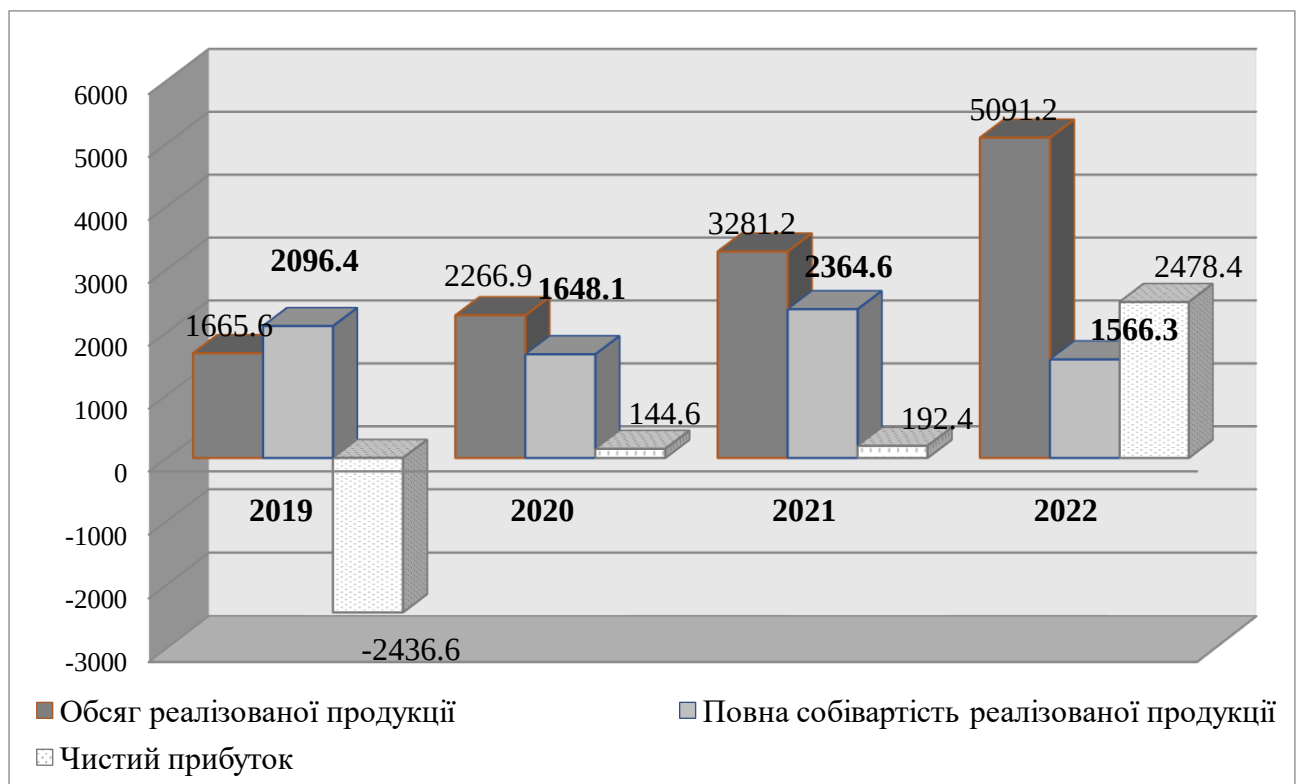


Рисунок 2.1. - Динаміка економічних показників ТзОВ «СГ «АгроОрганік»

Середньорічна вартість основних засобів у 2023 році зменшилася на 114,65 тис. грн (-1,32%) порівняно з 2022 роком, але збільшилася на 3606,4 тис. грн (+72,52%) відносно 2019 року, що вказує на стабілізацію інвестицій у

виробничі ресурси.

Середньорічні залишки оборотних коштів у 2023 році зросли на 3026,6 тис. грн (+57,43%) порівняно з 2022 роком і на 3722 тис. грн (+81,36%) відносно 2019 року, що свідчить про поліпшення фінансової ліквідності підприємства.

Показник фондівдачі у 2023 році зріс на 0,22 одиниці (+57,24%) порівняно з 2022 роком і на 0,09 одиниці (+18,48%) відносно 2019 року, що вказує на підвищення ефективності використання основних засобів.

Коефіцієнт обіговості оборотних коштів у 2023 році зменшився на 0,01 одиниці (-1,44%) порівняно з 2022 роком, але зріс на 0,07 одиниці (+12,71%) відносно 2019 року (рис.2.2.).

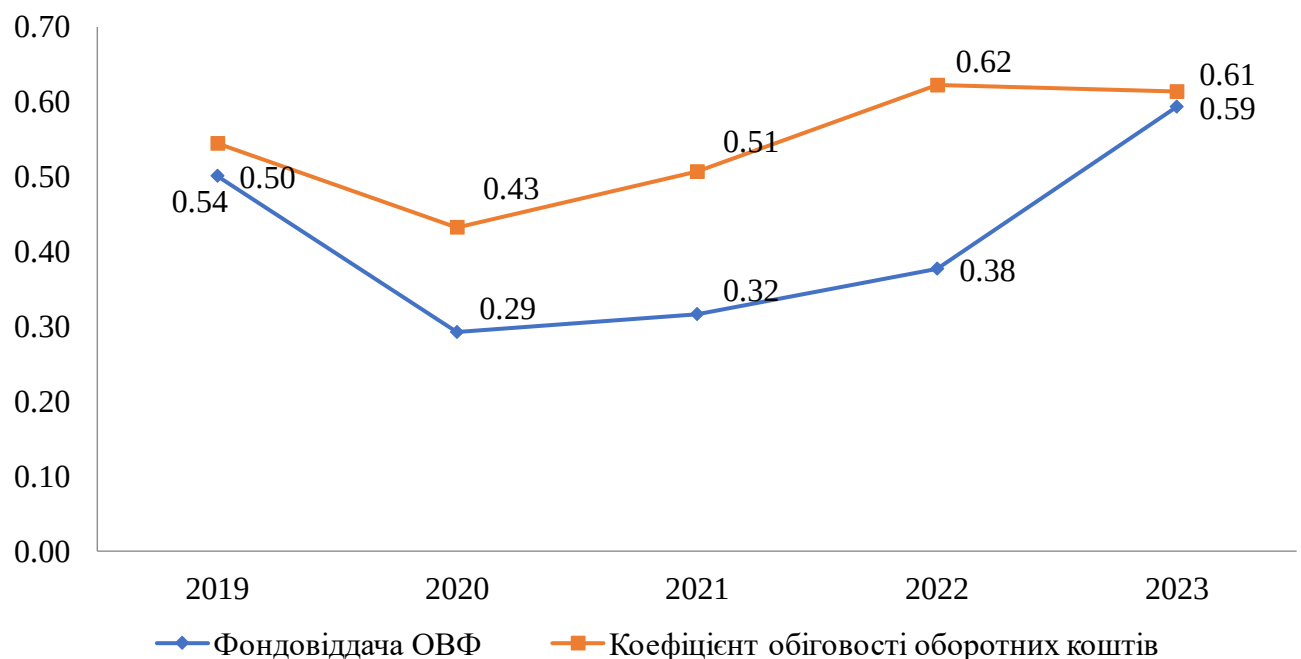


Рисунок 2.2. – Динаміка показників ефективності виробництва ТзОВ «СГ «АгроОрганік»

Продуктивність праці одного працівника у 2023 році зросла на 26,02 тис. грн (+158,6%) порівняно з 2022 роком і на 33,20 тис. грн (+359,92%) відносно 2019 року, що свідчить про значне підвищення ефективності роботи персоналу. Водночас середньоспискова чисельність працівників у 2023 році скоротилася на 8 осіб (-40%) порівняно з 2022 роком і на 15 осіб (-55,56%) відносно 2019 року, що вказує на зменшення кількості персоналу, але може свідчити про оптимізацію робочих процесів.

Особливу увагу заслуговують показники рентабельності (рис.2.3.), ми

спостерігаємо їх суттєве зростання: рентабельність активів у 2023 році підвищилася на 9,65% (+874,51%) порівняно з 2022 роком, рентабельність власного капіталу зросла на 25,10% (+825,61%), а чиста рентабельність продажів – на 42,82% (+730,19%), що демонструє підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства.

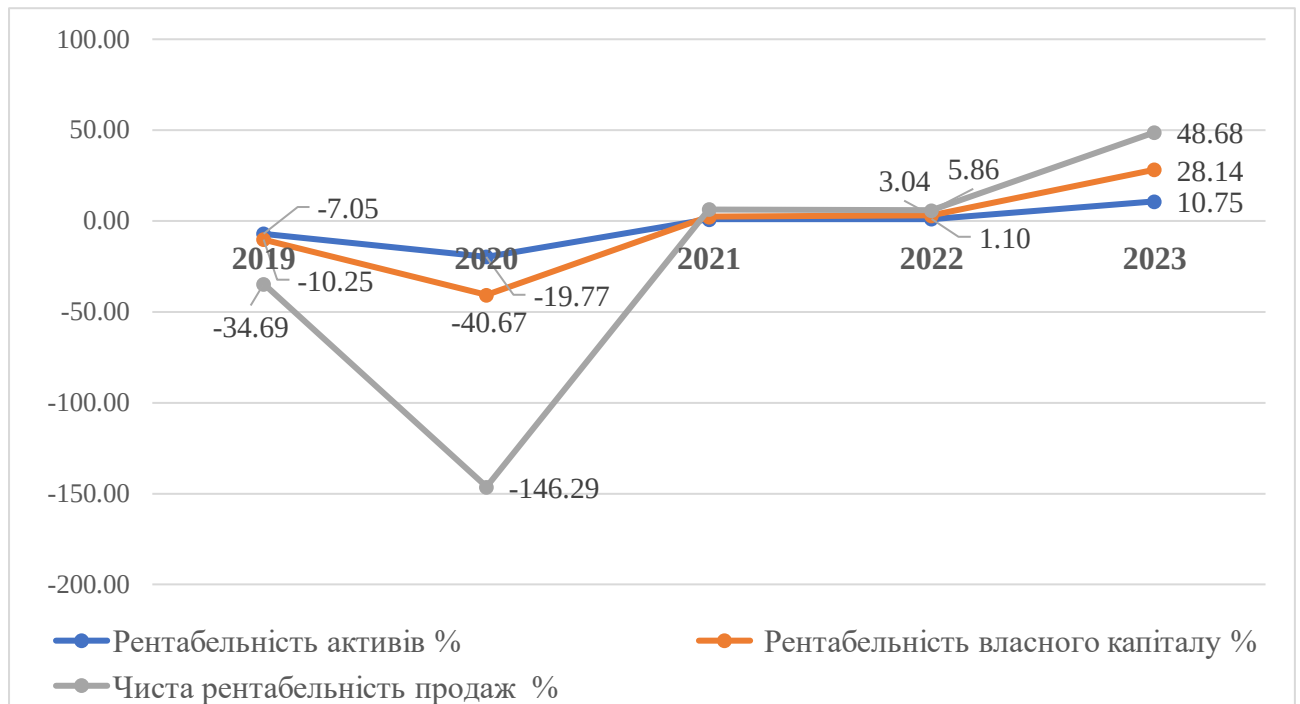


Рисунок 2.4. – Динаміка показників рентабельності ТЗОВ «СГ «АгроОрганік»

Провівши загальний аналіз господарській діяльності ТЗОВ «СГ «АгроОрганік» можемо зробити попередній висновок про позитивні зміни в усіх основних сферах діяльності підприємства.

Досліджуване підприємство демонструє стабільне зростання фінансових показників: активи та власний капітал зросли, що вказує на посилення його фінансової стабільності. Збільшення виручки від реалізації продукції та зниження собівартості продукції призвели до значного зростання прибутковості та рентабельності. Проведений аналіз ТЗОВ «СГ «Агро Органік» показав здатність даного підприємства до ефективного управління ресурсами, зокрема за рахунок зростання оборотних коштів та підвищення фондівіддачі.

Зміни в трудових ресурсах, зокрема скорочення чисельності працівників та збільшення продуктивності праці, свідчать про ефективну оптимізацію внутрішніх процесів. Зростання показників рентабельності активів, власного

капіталу та чистої рентабельності продажів підтверджує успіх підприємства в фінансовому управлінні та здатність генерувати значний прибуток при зростаючих доходах.

У цілому, виходячи з попереднього аналізу техніко-економічних показників ТзОВ «СГ «АгроОрганік» - демонструє позитивну динаміку розвитку, що свідчить про високий рівень ефективності господарської діяльності підприємства, здатність адаптуватися до змінних економічних умов і забезпечувати стабільне фінансове становище.

2.2. Оцінювання показників фінансового стану ТзОВ «СГ «Агро Органік»

Оцінка фінансового стану фермерського господарства ТзОВ «СГ «Агро Органік» є ключовим етапом аналізу його діяльності, який дозволяє оцінити ефективність управління ресурсами та фінансову стабільність підприємства. Цей розділ спрямований на детальне вивчення основних фінансових показників господарства, які відображають його здатність генерувати прибуток, оптимізувати витрати та ефективно використовувати ресурси. Аналіз цих показників допоможе зробити обґрунтовані висновки про фінансовий стан господарства та визначити напрями для його подальшого розвитку.

Продовжимо наше дослідження та проведемо аналіз активів і пасивів, що теж є важливим етапом оцінки фінансового стану ТзОВ «СГ «Агро Органік». Активи включають всі ресурси та майно, що належать господарству, такі як земля, техніка, обладнання, сільськогосподарська продукція на складі та грошові кошти. Пасиви ж складаються з боргів і зобов'язань, таких як кредити, позики, заборгованість перед постачальниками та інші фінансові зобов'язання.

Оцінка активів (табл. 2.4.) дає змогу з'ясувати, наскільки ефективно використовуються ресурси господарства та чи є можливості для їх покращення. Наприклад, велика площа земельних ділянок може вказувати на високий потенціал для розвитку рослинництва або тваринництва.

Таблиця 2.4. – Динаміка активу балансу ТзОВ «СГ «Агро Органік»

Показники	Роки					Відхилення абсолютне		Відхилення відносне (темп приросту)	
	2019	2020	2021	2022	2023	2023	2023	2023	2023
						2022	2019	2022	2019
1. Необоротні активи	7681,3	8468,2	12157,2	11980,2	11904,4	-75,8	4223,1	-0,63	54,98
- незавершене будівництво	103,4	1417	3271,7	4459,1	4846,7	387,6	4743,3	8,69	4587,33
- основні засоби	3213,7	3388,5	5426,1	4114,1	3049,8	-1064,3	-163,9	-25,87	-5,10
- довгострокові біологічні активи	4364,2	3662,7	3459,4	3407	4007,9	600,9	-356,3	17,64	-8,16
2. Оборотні активи:	4574,8	3854,1	5087	5453,4	11140,2	5686,8	6565,4	104,28	143,51
2.1 Запаси	1947,9	1572,4	2950,9	4166,8	5572,3	1405,5	3624,4	33,73	186,07
- готова продукція	220,4	55,7	55,7	55,7	723,1	667,4	502,7	1198,20	228,09
2.3 Дебіторська заборгованість:	2513,8	1678,4	1609,8	962,3	3690,7	2728,4	1176,9	283,53	46,82
У т.ч.: - за товари, роботи, послуги	1660,6	587,7	403,5	93,6	2790,1	2696,5	1129,5	2880,88	68,02
- за розрахунками	97,4	34,8	160,6	21,8	7,1	-14,7	-90,3	-67,43	-92,71
- інша поточна заборгованість	755,8	1055,9	1045,7	846,9	893,5	46,6	137,7	5,50	18,22
2.5 Грошові активи	60,6	542,6	122,6	18,8	1557,7	1538,9	1497,1	8185,64	2470,46
2.6 Витрати майбутніх періодів	41,2	12,4	28,9	13,1	15,3	2,2	-25,9	16,79	-62,86
2.7 Інші оборотні активи	11,3	48,3	374,8	292,4	304,2	11,8	292,9	4,04	2592,04
Баланс	12256,1	12322,3	17244,2	17433,6	23044,6	5611	10788,5	32,18	88,03

У свою чергу, аналіз пасивів допомагає визначити фінансові зобов'язання господарства та його здатність виконати їх. Занадто велика заборгованість може призвести до фінансових труднощів, якщо господарство не зможе своєчасно погасити свої зобов'язання.

На основі проаналізованих даних можна зробити висновки щодо фінансового стану ТзОВ «СГ «Агро Органік» за 2019–2023 роки, зокрема щодо зміни активів підприємства. Загальний баланс підприємства за період 2019–2023 років зріс на 88,03%, що свідчить про позитивну динаміку фінансового стану. Це вказує на загальне зростання активів та ресурсів підприємства.

Необоротні активи за цей період зросли на 54,98%, що свідчить про стабільне збільшення основних засобів і довгострокових біологічних активів.

Особливе значення має значне збільшення незавершеного будівництва, яке зросло на 4587,33%. Це може вказувати на активну фазу інвестицій в розвиток підприємства, але також вимагає подальшої оцінки ефективності цих інвестицій. З іншого боку, спостерігається зменшення вартості основних засобів на 5,10%, що може свідчити про зниження або старіння технічного парку.

Оборотні активи підприємства значно збільшились — на 143,51%. Це свідчить про значне зростання поточних активів, зокрема запасів, які зросли на 186,07%.

Це може означати збільшення виробничих потужностей або накопичення матеріалів для майбутнього виробництва. Запаси готової продукції зросли на 1198,20%, що може вказувати на збільшення виробничих обсягів або накопичення запасів через зміну ринкової ситуації. Дебіторська заборгованість зросла на 46,82%, що може свідчити про зростання обсягів реалізації, але також є ознакою потенційних проблем з ліквідністю. Одним з позитивних моментів є значне збільшення грошових активів на 2470,46%, що є показником покращення ліквідності підприємства.

Витрати майбутніх періодів зменшилися на 62,86%, що може свідчити про ефективніше управління витратами. Інші оборотні активи зросли на 2592,04%, що говорить про збільшення інших поточних активів, можливо, через нові інвестиції чи зміни в структурі активів.

В загальному, досліджуване підприємство демонструє зростання, тим не менш звертаємо увагу на можливість покращення управління дебіторською заборгованістю та оновлення основних засобів, оскільки це є важливими факторами для підтримки стабільності та подальшого зростання підприємства.

Структура активів ТзОВ «СГ «Агро Органік» за 2019–2023 роки зазнала суттєвих змін, що свідчить про перерозподіл ресурсів підприємства та адаптацію до змін зовнішнього середовища.

Таблиця 2.5. – Динаміка структури активів підприємства

Показники	Роки					Відхилення абсолютне	
	2019	2020	2021	2022	2023	2023	2023
						2022	2019
1. Необоротні активи	62,67	68,72	70,50	68,72	51,66	-17,06	-11,02
- незавершене будівництво	0,84	11,50	18,97	25,58	21,03	-4,55	20,19
- основні засоби	26,22	27,50	31,47	23,60	13,23	-10,36	-12,99
- довгострокові біологічні активи	35,61	29,72	20,06	19,54	17,39	-2,15	-18,22
2. Оборотні активи:	37,33	31,28	29,50	31,28	48,34	17,06	11,02
2.1 Запаси	15,89	12,76	17,11	23,90	24,18	0,28	8,29
- готова продукція	1,80	0,45	0,32	0,32	3,14	2,82	1,34
2.3 Дебіторська заборгованість:	20,51	13,62	9,34	5,52	16,02	10,50	-4,50
У т.ч.: за товари, роботи, послуги	13,55	4,77	2,34	0,54	12,11	11,57	-1,44
- за розрахунками	0,79	0,28	0,93	0,13	0,03	-0,09	-0,76
- інша поточна заборгованість	6,17	8,57	6,06	4,86	3,88	-0,98	-2,29
2.5 Грошові активи	0,49	4,40	0,71	0,11	6,76	6,65	6,27
2.6 Витрати майбутніх періодів	0,34	0,10	0,17	0,08	0,07	-0,01	-0,27
2.7 Інші оборотні активи	0,09	0,39	2,17	1,68	1,32	-0,36	1,23
Баланс	100	100	100	100	100	-	-

Зокрема, частка необоротних активів зменшилася з 62,67% у 2019 році до 51,66% у 2023 році, що може свідчити про зниження капіталізованості підприємства. У складі необоротних активів значно зросла частка незавершеного будівництва, яка зросла з 0,84% у 2019 році до 21,03% у 2023 році, відображаючи активну інвестиційну діяльність. Проте зменшення цього показника у 2023 році порівняно з 2022 роком (-4,55%) може свідчити про затримки у завершенні будівельних проєктів.

Частка основних засобів зменшилися з 26,22% у 2019 році до 13,23% у 2023 році, що вказує на їх зношення чи переоцінку. Частка довгострокових біологічних активів також скоротилася з 35,61% у 2019 році до 17,39% у 2023 році, що може свідчити про скорочення обсягів сільськогосподарської діяльності.

Водночас частка оборотних активів зросла з 37,33% у 2019 році до 48,34% у 2023 році, що свідчить про підвищення ліквідності активів. Зростання частки запасів з 15,89% до 24,18%, зокрема готової продукції (з 1,80% до 3,14%), є позитивним трендом, що демонструє збільшення обсягів продукції для реалізації.

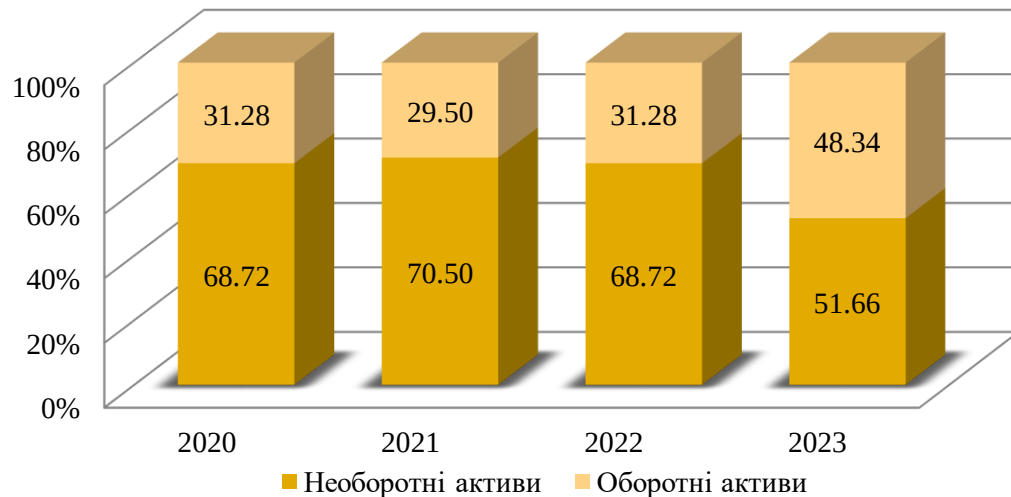


Рисунок 2.5. – Динаміка структури елементів активу балансу підприємства

Дебіторська заборгованість у 2023 році зросла на 10,50% порівняно з 2022 роком, досягнувши 16,02%, що може вказувати на ускладнення зі стягненням боргів. Зокрема, збільшення заборгованості за товари, роботи та послуги з 0,54% у 2022 році до 12,11% у 2023 році може бути наслідком розширення клієнтської бази або послаблення кредитної політики. Грошові активи значно зросли з 0,49% у 2019 році до 6,76% у 2023 році, що свідчить про покращення ліквідності підприємства.

Таким чином, аналіз структури активів показує, що підприємство зосереджується на забезпеченні ліквідності та інвестуванні в розвиток, проте спостерігається зниження матеріально-технічної бази, що може вплинути на його виробничий потенціал.

Наступним кроком в таблиці 2.6. проведемо аналіз пасивів досліджуваного підприємства.

Таблиця 2.6.- Динаміка пасиву балансу ТзОВ «СГ «Агро Органік»

Показники	Роки					Відхилення абсолютне		Відхилення відносне (темп приросту)	
	2019	2020	2021	2022	2019	2023	2023	2023	2023
						2022	2019	2022	2019
1. Власний капітал	8427,3	5990,6	6135,2	6327,6	8806	2478,4	378,7	39,17	4,49
- зареєстрований (пайовий) капітал	9500	9500	9500	9500	9500	-	-	-	-
- нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1072,7	3509,4	3364,8	3172,4	694	- 2478,4	-378,7	-78,12	-35,30
2. Довгострокові зобов'язання	582,3	958,5	1295,5	851,7	2726,7	1875	2144,4	220,15	368,26
3. Поточні зобов'язання	3246,5	5373,2	9813,5	10254,3	11511,9	1257,6	8265,4	12,26	254,59
3.1 Короткострокові кредити банків	0	489	483	0	0	0	0	-	-
3.2 Поточна заборгованість	455,5	739,8	722	968,7	1770,7	802	1315,2	82,79	288,74
3.5 Доходи майбутніх періодів	0	0	0	0	63,1	63,1	63,1	-	-
3.6 Інші поточні зобов'язання	2791	4144,4	8608,5	9285,6	9678,1	392,5	6887,1	4,23	246,76
Баланс	12256,1	12322,3	17244,2	17433,6	23044,6	5611	10788,5	32,18	88,03

Аналіз пасивів балансу ТзОВ «СГ «Агро Органік» за 2019–2023 роки дозволяє оцінити структуру зобов'язань і власного капіталу підприємства, а також його фінансову стійкість.

Власний капітал підприємства на кінець 2023 року збільшився на 4,49% порівняно з 2019 роком, з 8427,3 тис. грн у 2019 році до 8806 тис. грн у 2023 році. Збільшення на 39,17% в порівнянні з 2022 роком свідчить про позитивну динаміку в частині власних ресурсів підприємства. Однак, незважаючи на загальний приріст, за рахунок нерозподіленого прибутку відбулося зменшення цієї статті на 35,30%, що може свідчити про незадовільні фінансові результати підприємства в останні роки або спрямування прибутку на покриття збитків минулих періодів. Це вказує на необхідність вдосконалення фінансової стратегії для забезпечення стабільного прибутку.

Довгострокові зобов'язання підприємства значно зросли, з 582,3 тис. грн у

2019 році до 2726,7 тис. грн у 2023 році, що є приростом на 368,26%. Це вказує на збільшення фінансування підприємства за рахунок довгострокових кредитів або інших зобов'язань, що може бути ознакою інвестиційної активності або розширення бізнесу. Однак такий значний ріст також може свідчити про збільшення фінансових ризиків, пов'язаних з обслуговуванням цих зобов'язань у майбутньому.

Поточні зобов'язання підприємства зросли на 254,59%, з 3246,5 тис. грн у 2019 році до 11511,9 тис. грн у 2023 році, що є суттєвим збільшенням. Це вказує на збільшення короткострокових зобов'язань, зокрема поточної заборгованості, яка зросла на 288,74%, з 968,7 тис. грн у 2022 році до 1770,7 тис. грн у 2023 році. Зростання цієї статті може свідчити про зростання операційної діяльності підприємства, однак одночасно є потенційною загрозою для ліквідності, якщо не будуть забезпечені своєчасні виплати.

Зменшення короткострокових кредитів банків (на 100%) і стабільність доходів майбутніх періодів, які з'явилися лише в 2023 році, можуть вказувати на вдосконалення фінансової політики підприємства, однак зміни в інших поточних зобов'язаннях на 246,76% вказують на те, що підприємство має значний обсяг зобов'язань, які потребують подальшого контролю.

Підсумовуючи, можна сказати, що ТзОВ «СГ «Агро Органік» демонструє зростання пасивів, зокрема через збільшення довгострокових та поточних зобов'язань. Це свідчить про розширення діяльності підприємства, але також вказує на збільшення фінансових ризиків. Для підтримки стабільного фінансового стану важливо буде ефективно управляти зобов'язаннями, зокрема забезпечити своєчасність їх виконання і знизити залежність від боргового фінансування.

Проведемо аналіз структури пасиву табл. 2.7.

Таблиця 2.7. – Дослідження динаміки структури пасиву

ТзОВ «СГ «Агро Органік»

Показники	Роки					Відхилення абсолютне	
	2019	2020	2021	2022	2019	2023	2023
						2022	2019
1. Власний капітал	68,76	48,62	35,58	36,30	38,21	1,92	1,92
- зареєстрований (пайовий) капітал	77,51	77,10	55,09	54,49	41,22	-13,27	-12,85
- нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	8,75	28,48	19,51	18,20	3,01	-15,19	-34,91
2. Довгострокові зобов'язання	4,75	7,78	7,51	4,89	11,83	6,95	3,92
3. Поточні зобов'язання	26,49	43,61	56,91	58,82	49,95	-8,86	-25,98
3.1 Короткострокові кредити банків	0,00	3,97	2,80	0,00	0,00	0,00	-3,97
3.2 Поточна заборгованість	3,72	6,00	4,19	5,56	7,68	2,13	-0,16
3.5 Доходи майбутніх періодів	0,00	0,00	0,00	0,00	0,27	0,27	0,27
3.6 Інші поточні зобов'язання	22,77	33,63	49,92	53,26	42,00	-11,27	-22,13
Баланс	100	100	100	100	100	-	-

У структурі пасивів ТзОВ «СГ «Агро Органік» за період 2019–2023 років спостерігається значне зниження частки власного капіталу з 68,76% у 2019 році до 38,21% у 2023 році. Це вказує на зменшення фінансової автономії підприємства та збільшення залежності від залучених коштів. Основним компонентом власного капіталу є зареєстрований (пайовий) капітал, який залишався стабільним протягом аналізованого періоду, але його частка у структурі пасивів знизилася з 77,51% у 2019 році до 41,22% у 2023 році. Натомість нерозподілений прибуток скоротився з 1072,7 тис. грн у 2019 році до 694 тис. грн у 2023 році, що призвело до зменшення його частки з 8,75% до 3,01%.

Довгострокові зобов'язання зросли як в абсолютному значенні, так і в структурній частці. Їх обсяг збільшився на 2144,4 тис. грн, що відповідає зростанню частки з 4,75% у 2019 році до 11,83% у 2023 році.

Це свідчить про активніше використання довгострокового фінансування підприємством. Однак найбільше зростання спостерігається у поточних

зобов'язаннях, які збільшилися на 8265,4 тис. грн і досягли частки 49,95% у 2023 році порівняно з 26,49% у 2019 році. Основним компонентом цього зростання стали інші поточні зобов'язання, частка яких зросла з 22,77% до 42,00%.

Загалом у 2023 році відбувся значний перерозподіл у структурі пасивів: зменшення частки власного капіталу супроводжувалося зростанням питомої ваги зобов'язань, особливо короткострокових. Це свідчить про підвищення фінансових ризиків підприємства через зростання залежності від зовнішнього фінансування. Для забезпечення стабільності ми рекомендуємо зменшити обсяг поточних зобов'язань шляхом оптимізації грошових потоків та підвищення рентабельності діяльності.

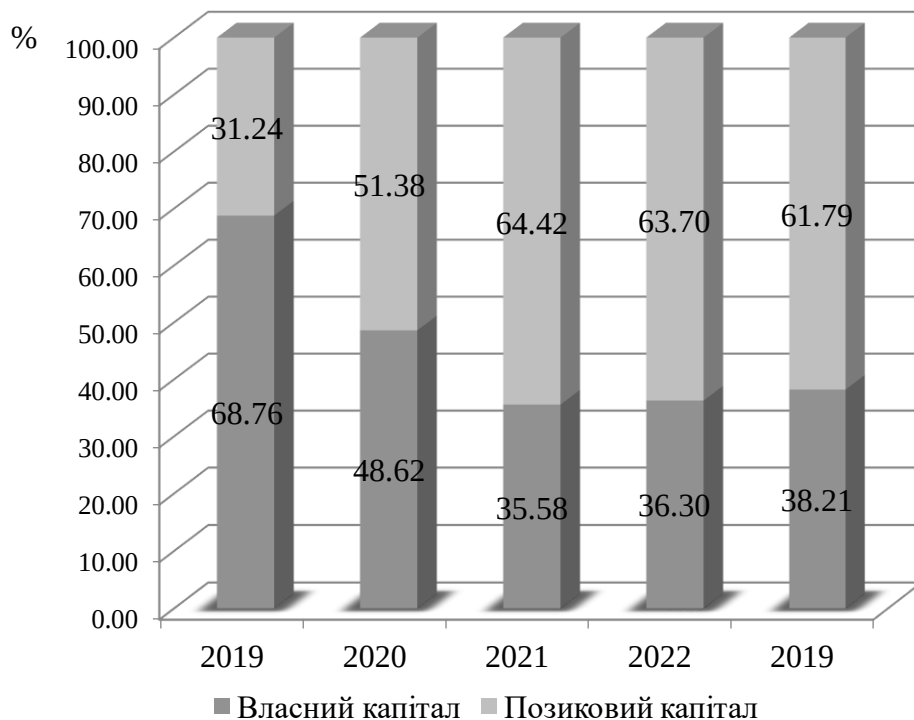


Рисунок 2.6. - Динаміка структури елементів пасиву балансу підприємства

Фінансові потоки, що виникають у процесі руху фінансових ресурсів як усередині підприємства, так і за його межами, формують фінансові відносини між компанією та її контрагентами. Раціональне управління фінансовими ресурсами передбачає не лише їхнє ефективне використання, але й оптимізацію структури фінансових ресурсів та регулювання фінансових відносин.

Оцінка ефективності управління фінансовими ресурсами базується на таких критеріях, як фінансова стійкість, ліквідність і платоспроможність. Фінансова стійкість компанії значною мірою залежить від правильного вибору джерел фінансування, оптимальної структури активів та балансу між власними і запозиченими коштами. Для її оцінювання використовуються відносні показники фінансової стійкості.

Таблиця 2.8 – Динаміка відносних показників
фінансової стійкості підприємства

Показник	Роки					Абсолютне, тис. грн	
	2019	2020	2021	2022	2023	2023/ 2022	2023/ 2019
Коефіцієнт автономії	0,69	0,49	0,36	0,36	0,38	0,02	-0,31
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	0,31	0,51	0,64	0,64	0,62	-0,02	0,31
Коефіцієнт фінансової залежності	1,45	2,06	2,81	2,76	2,62	-0,14	1,16
Коефіцієнт фінансової стійкості	2,20	0,95	0,55	0,57	0,62	0,05	-1,58
Коефіцієнт фінансового ризику	0,45	1,06	1,81	1,76	1,62	-0,14	1,17
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,16	-0,25	-0,77	-0,76	-0,04	0,72	-0,20
Коефіцієнт забезпеченості запасів власними оборотними коштами	0,29	-0,39	-0,93	-0,88	-0,03	0,85	-0,32
Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власним оборотним капіталом	0,52	0,52	-0,27	-0,30	0,03	0,33	-0,50
Індекс постійності активів	0,91	1,41	1,98	1,89	1,35	-0,54	0,44

Аналіз динаміки відносних показників фінансової стійкості досліджуваного підприємства дозволяє зробити наступні висновки щодо змін його фінансового стану за період 2019–2023 рр.:

1. Коефіцієнт автономії зменшився з 0,69 у 2019 році до 0,38 у 2023 році, що свідчить про зниження частки власного капіталу в загальній структурі джерел фінансування. Хоча у 2023 році показник зріс на 0,02 порівняно з 2022

роком, зниження на 0,31 порівняно з 2019 роком вказує на зростання залежності підприємства від зовнішнього фінансування.

2. Коефіцієнт концентрації позикового капіталу відповідно зріс з 0,31 у 2019 році до 0,62 у 2023 році. Це означає, що частка позикових коштів у структурі капіталу суттєво збільшилася, хоча у 2023 році спостерігається незначне зменшення на 0,02 порівняно з 2022 роком.

3. Коефіцієнт фінансової залежності зріс із 1,45 у 2019 році до 2,62 у 2023 році. Це вказує на посилення залежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування, хоча у 2023 році спостерігається незначне покращення на 0,14 порівняно з попереднім роком.

4. Коефіцієнт фінансової стійкості знизився з 2,20 у 2019 році до 0,62 у 2023 році. Хоча за останній рік він зріс на 0,05, загальне зменшення на 1,58 свідчить про суттєве зниження стабільності фінансової структури підприємства.

5. **Коефіцієнт фінансового ризику зріс з 0,45 у 2019 році до 1,62 у 2023 році**, що відображає підвищення рівня фінансових ризиків. Незначне покращення на 0,14 у 2023 році порівняно з 2022 роком не компенсує зростання ризику за аналізований період.

6. Коефіцієнт маневреності власного капіталу у 2023 році досяг значення -0,04, що є суттєвим покращенням на 0,72 порівняно з попереднім роком, але свідчить про недостатність власних коштів для фінансування оборотних активів.

7. Коефіцієнт забезпеченості запасів власними оборотними коштами підвищився з -0,88 у 2022 році до -0,03 у 2023 році, що є значним покращенням. Проте порівняно з 2019 роком значення залишилося негативним, що свідчить про нестачу власних коштів для покриття запасів.

8. Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власним оборотним капіталом у 2023 році склав 0,03, покращившись на 0,33 порівняно з 2022 роком, але залишаючись нижчим за рівень 2019 року (0,52).

9. Індекс постійності активів зріс з 0,91 у 2019 році до 1,35 у 2023

році. Це свідчить про зростання частки необоротних активів у загальних активах, що може зменшувати гнучкість фінансової політики підприємства (рис. 2.6.).

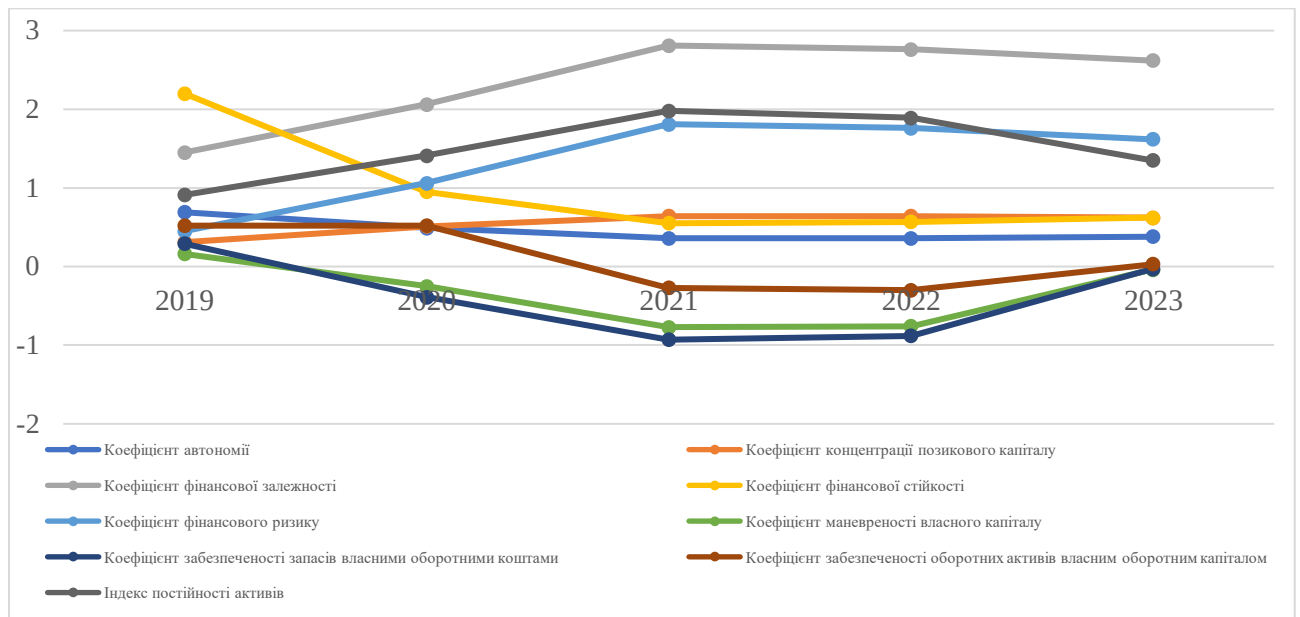


Рисунок 2.7. – Динаміка відносних показників фінансової стійкості ТзОВ «СГ «Агро Органік»

В загальному за досліджуваний період спостерігається загальне погіршення фінансової стійкості підприємства через зростання залежності від позикового капіталу та зниження рівня автономії. Незважаючи на незначні покращення у 2023 році, основні показники фінансової стабільності залишаються на критично низькому рівні. Для підвищення стійкості підприємства необхідно зосередитися на зменшенні залежності від позикових коштів, збільшенні власного капіталу та покращенні структури активів.

Аналіз фінансового стану підприємства був би не повним якщо не провести аналіз показників рентабельності в динаміці таблиця 2.9.

На основі проведеного аналізу в таблиці 2.9., можна зробити такі висновки:

Коефіцієнт рентабельності активів: протягом 2019 по 2020 рік спостерігається значне зниження до -0,1977, що свідчить про зменшення ефективності використання активів, у 2021–2023 роках відбувається суттєве покращення до 0,1225, особливо помітне зростання у 2023 році (+0,11 у

порівнянні з 2022 роком). У порівнянні з 2019 роком, показник збільшився на 0,19, що говорить про певний розвиток підприємства.

Таблиця 2.9.- Динаміка показників рентабельності ТзОВ «СГ «Агро Органік»

Показник	Роки					Абсолютне, тис. грн	
	2019	2020	2021	2022	2023	2023/2022	2023/2019
Коефіцієнт рентабельності активів	-0,0705	-0,1977	0,0098	0,0111	0,1225	0,11	0,19
Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	-0,1025	-0,4067	0,0238	0,0309	0,3275	0,30	0,43
Валова рентабельність продажів	0,0717	-0,2586	0,2730	0,2793	0,6924	0,41	0,62
Операційна рентабельність продажів	-0,3423	-1,4556	0,0932	0,0717	0,5067	0,43	0,85
Чиста рентабельність продажів	-0,3469	-1,4629	0,0638	0,0586	0,4868	0,43	0,83
Коефіцієнт рентабельності виробничої діяльності	0,0492	-0,0918	0,1771	0,2001	0,4983	0,30	0,45
Коефіцієнт рентабельності продажів	0,0717	-0,2586	0,2730	0,2793	0,6924	0,41	0,62

Коефіцієнт рентабельності власного капіталу: у 2020 році спостерігається критичне зниження до -0,4067, що вказує на значні фінансові труднощі, вже у 2023 році показник зростає до 0,3275, демонструючи значне поліпшення, особливо у порівнянні з 2022 (+0,30) та 2019 р. (+0,43).

Валова рентабельність продажів: у 2020 році цей показник знизився до -0,2586, але до 2023 року зріс до 0,6924, це свідчить про покращення ефективності реалізації продукції, зокрема через зростання доходів.

Операційна рентабельність продажів: протягом 2020 року спостерігалось значне падіння до -1,4556, проте у 2023 році показник зріс до 0,5067, зростання на 0,43 порівняно з 2022 р. та на 0,85 порівняно з 2019 р. вказує на значне покращення операційної ефективності.

Чиста рентабельність продажів: тенденція схожа до тенденції операційної рентабельності, спостерігається зростання до 0,4868 у 2023 році, що є значним

прогресом після негативних значень у 2020 році.

Коефіцієнт рентабельності виробничої діяльності: 2023 р. - показник зріс до 0,4983, демонструючи покращення ефективності виробництва, в порівнянні з 2022 роком приріст становить 0,30, а з 2019 роком — 0,45.

Коефіцієнт рентабельності продажів має аналогічну динаміку до валової рентабельності, підтверджуючи, що вищий рівень продажів безпосередньо впливає на фінансову ефективність.

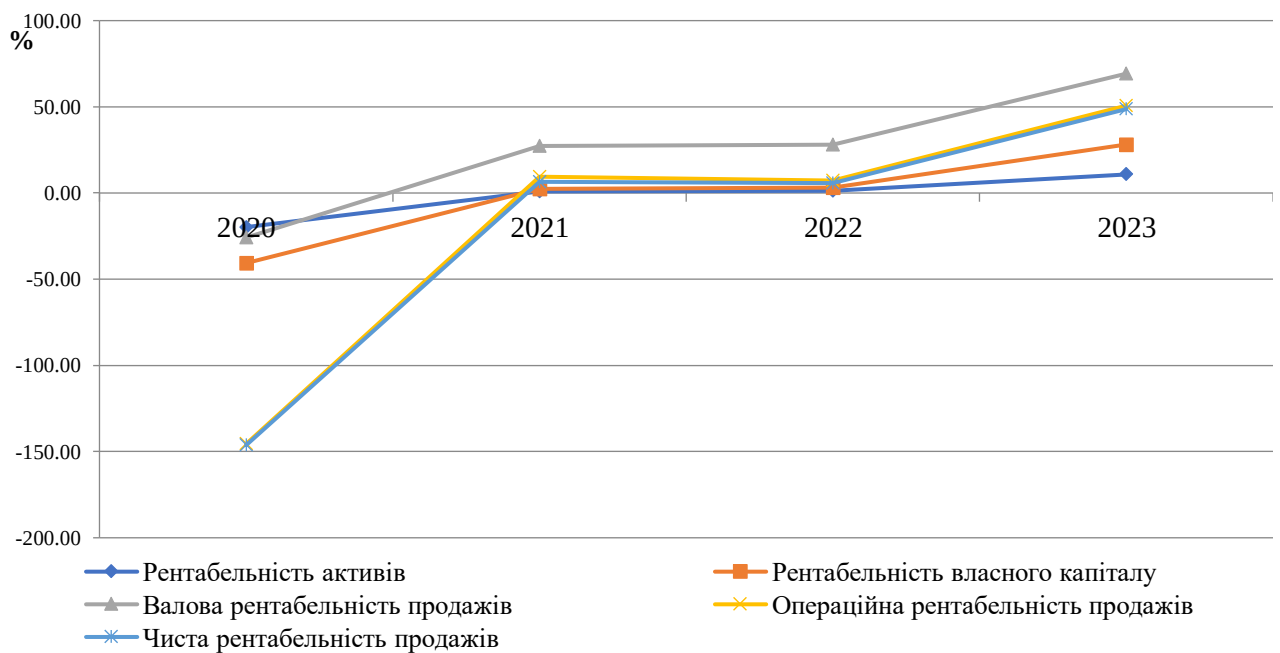


Рисунок 2.8. – Динаміка показників рентабельності ТзОВ «СГ «Агро Органік»

Загальний висновок щодо показників рентабельності можна озвучити наступним чином: негативні тенденції 2020 року були викликані значним падінням показників рентабельності через, скоріш за все, негативними зовнішніми економічними та галузевими факторами. Тим не менш, стабільне зростання 2021–2023 років свідчить про відновлення та покращення операційної та фінансової діяльності досліджуваного підприємства.

Як підсумовуючий етап в оцінці фінансового стану підприємства ми пропонуємо здійснити оцінку динаміки показників господарської діяльності, порівнюючи темпи їхньої змін, та звану перевірку «золотого правила економіки». Існує оптимальне співвідношення, що базується на взаємозв'язку динаміки показників господарської діяльності, порівнюючи темпи їхньої зміни.

Отже, представимо цей розрахунок в таблиці 2.10.

Таблиця 2.10.- Перевірка «золотого правила економіки»

Показники	Роки					Темп зростання, %			
	2019	2020	2021	2022	2023	2020/ 2019	2021/ 2020	2022/ 2021	2023/ 2022
Середньорічна вартість активів, тис. грн	12256,1	12289,2	14783,25	17338,9	20239,1	0,00	0,20	0,17	0,17
Дохід (виручка) від реалізації продукції, тис. грн	2490,7	1665,6	2266,9	3281,2	5091,2	-0,33	0,36	0,45	0,55
Чистий прибуток, тис. грн	-864,1	-2436,6	144,6	192,4	2478,4	1,82	-1,06	0,33	11,88

Аналіз динаміки показників ТзОВ «СГ «Агро Органік» проведений у таблиці 2.9., свідчить про відповідність «золотому правилу економіки», яке передбачає, що темп зростання чистого прибутку має випереджати темп зростання доходу від реалізації продукції, а темп зростання доходу відповідно — темп зростання активів.

Темп зростання середньорічної вартості активів залишався стабільним і демонстрував помірне збільшення: на 20% у 2021/2020 роках, на 17% у 2022/2021 та 2023/2022 роках.

Темпи зростання доходу від реалізації продукції перевищували темпи зростання активів, що відповідає принципам «золотого правила». Після спаду у 2020 році (33% порівняно з 2019 роком), у 2021 році спостерігалось відновлення на 36%, яке прискорилося у 2022 (+45%) та 2023 роках (+55%).

Найбільш динамічною складовою був чистий прибуток. У 2020 році відбулося скорочення збитків (+182% порівняно з 2019 роком), а в 2021 році підприємство перейшло до прибутковості. У 2022 році чистий прибуток зріс на 33%, а в 2023 році — на рекордні 1188% порівняно з попереднім роком. Це свідчить про ефективне управління прибутковістю та контроль витрат.

Таким чином, темпи зростання чистого прибутку суттєво випереджають темпи зростання доходу, а темпи зростання доходу перевищують темпи зростання активів. Це підтверджує дотримання «золотого правила економіки» підприємством та свідчить про його фінансову ефективність.

Загалом, у 2023 році ТзОВ «СГ «Агро Органік» продемонструвало значне

фінансове покращення, тим самим зміцнивши свою позицію на ринку.

2.3. Оцінка ризиків діяльності ТзОВ «СГ «Агро Органік»

Досліджуване підприємство, як підприємство що займається вирощуванням ягід, горіхів та інших плодових дерев і чагарників, в процесі своєї підприємницької діяльності стикається з певними ризиками, які необхідно ідентифікувати та оцінити для забезпечення ефективного функціонування та досягнення успіху на ринку. Ризики з якими стикається підприємство можна зобразити на схемі (рис. 2.9).

Розглянемо фінансові ризики для ТзОВ «СГ «Агро Органік». Одним з показників фінансового ризику є коефіцієнт ліквідності.

Таблиця 2.11 – Динаміка показників ліквідності та платоспроможності ТзОВ «СГ «Агро Органік»

Показник	Роки					Абсолютне, тис. грн	
	2019	2020	2021	2022	2023	2023/2022	2023/2019
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,02	0,1010	0,0125	0,00	0,14	0,13	0,12
Коефіцієнт термінової ліквідності	0,81	0,42	0,22	0,13	0,48	0,36	-0,33
Коефіцієнт загальної ліквідності (коефіцієнт загального покриття)	1,41	0,72	0,52	0,53	0,97	0,44	-0,44
Коефіцієнт ліквідності при мобілізації коштів	0,60	0,29	0,30	0,41	0,48	0,08	-0,12

Аналіз динаміки показників ліквідності та платоспроможності ТзОВ «СГ «Агро Органік» за період 2019–2023 років виявив наступні тенденції:

1. Коефіцієнт абсолютної ліквідності зріс з 0,02 у 2019 році до 0,14 у 2023 році, що є значним покращенням на 0,13 порівняно з попереднім роком і на 0,12 – з 2019 роком. Це свідчить про підвищення здатності підприємства швидко покривати поточні зобов'язання за рахунок високоліквідних активів.

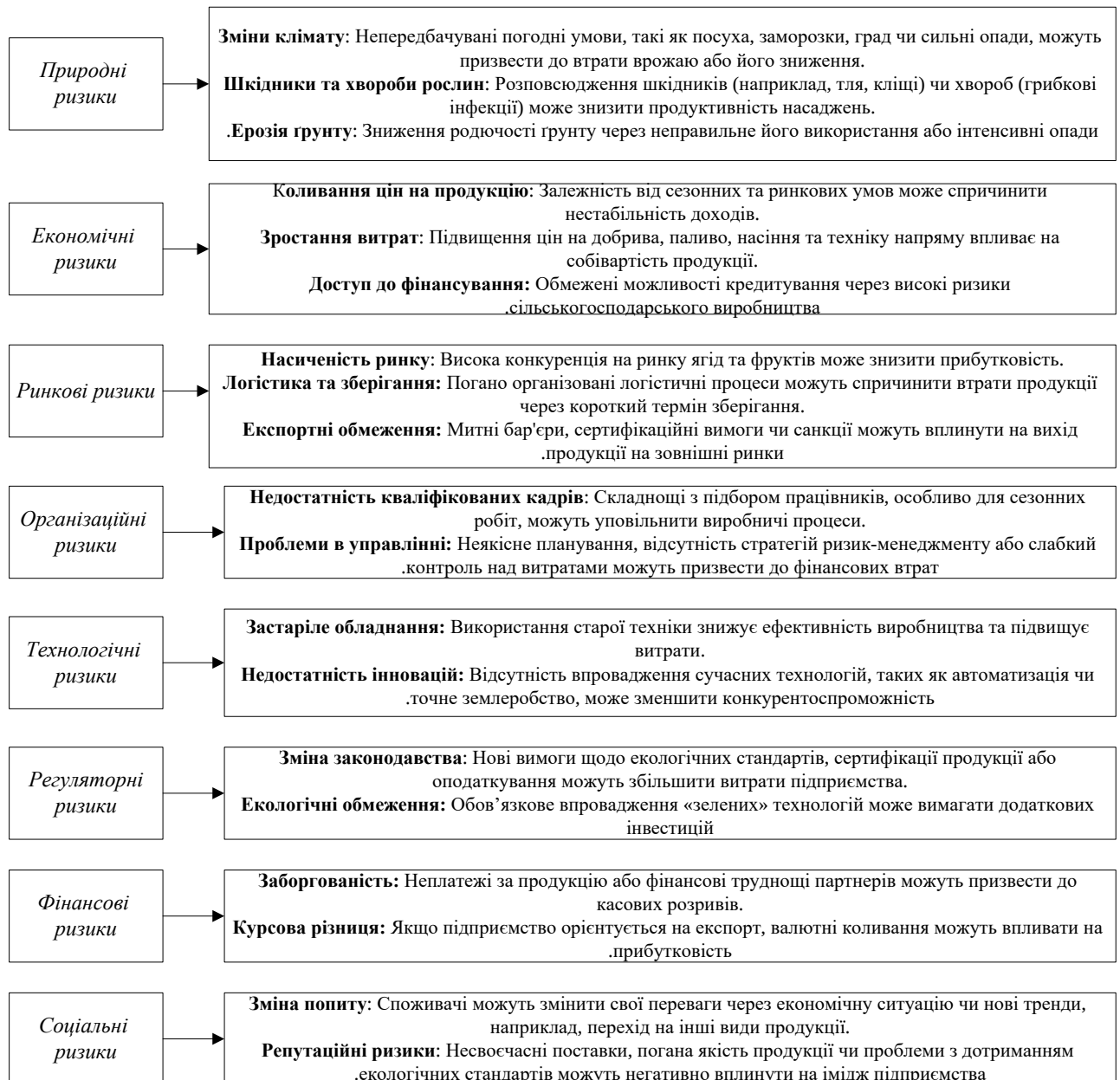


Рисунок 2.9. – Візуалізація ризиків з якими стикається ТзОВ «СГ «Агро Органік»

2. Коефіцієнт термінової ліквідності знизився з 0,81 у 2019 році до 0,48 у 2023 році. Хоча у 2023 році він зріс на 0,36 порівняно з 2022 роком, загальне зменшення на 0,33 свідчить про зниження здатності підприємства покривати короткострокові зобов'язання за рахунок ліквідних активів (без врахування запасів).

3. Коефіцієнт загальної ліквідності зменшився з 1,41 у 2019 році до

0,97 у 2023 році. Попри позитивну динаміку у 2023 році (+0,44 до попереднього року), загальний спад на 0,44 порівняно з 2019 роком демонструє зниження можливості підприємства покривати свої зобов'язання усіма наявними оборотними активами.

4. Коефіцієнт ліквідності при мобілізації коштів зменшився з 0,60 у 2019 році до 0,48 у 2023 році. У 2023 році спостерігалось незначне покращення показника (+0,08 до 2022 року), але загальний спад на 0,12 вказує на зниження здатності підприємства мобілізувати ресурси для виконання зобов'язань.

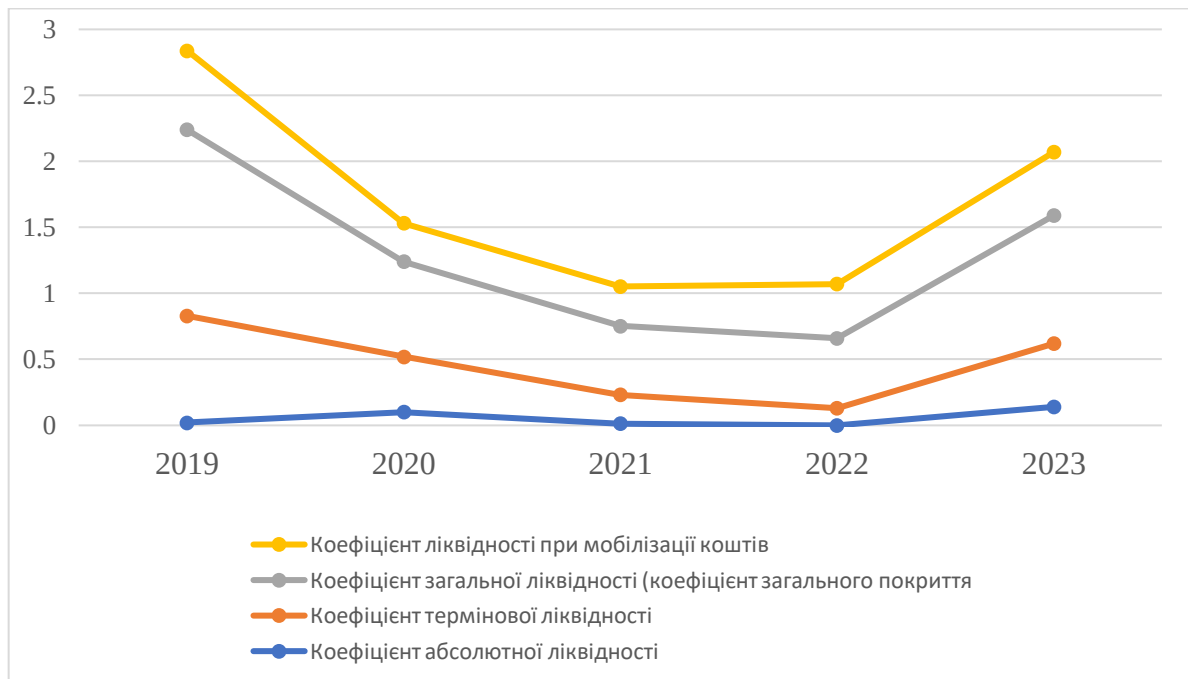


Рисунок 2.10. – Динаміка коефіцієнтів ліквідності та платоспроможності ТзОВ «СГ «Агро Органік»

Проаналізувавши розрахунки наведені у таблиці 2.12. можемо зробити наступні висновки про фінансову діяльність підприємства: протягом аналізованого періоду підприємство продемонструвало неоднозначну динаміку показників ліквідності та платоспроможності. З одного боку, спостерігається покращення коефіцієнта абсолютної ліквідності, що свідчить про посилення можливості швидкого покриття короткострокових зобов'язань. З іншого боку, коефіцієнти термінової та загальної ліквідності залишаються на низькому рівні порівняно з початковим періодом, що вказує на проблеми з ліквідністю підприємства.

Для покращення ліквідності та платоспроможності ТзОВ «СГ «Агро

Органік» необхідно збільшити частку ліквідних активів, це можливо зробити за рахунок оптимізації управління дебіторською заборгованістю та прискорення оборотності запасів.

Наступним кроком ми пропонуємо провести аналіз для визначення типу фінансової стійкості досліджуваного підприємства.

Для розрахунку тривимірного показника типу фінансової стійкості порівнюють загальну величину запасів і витрат підприємства та джерела їхнього формування. Дані для розрахунку містяться у фінансовій звітності підприємства, а саме – у формі № 1 «Баланс».

Розрахунок трьох показників у таблиці дає змогу класифікувати фінансові ситуації за рівнем їхньої стійкості.

Виходячи з наведених розрахунків ми можемо зробити висновок, що наше підприємство має нестійке фінансове становище, пов'язане з порушенням плато-спроможності, однак при цьому все ж існує можливість встановлення рівноваги за рахунок поповнення джерел власних засобів, скорочення дебіторів та прискорення оборотності запасів.

При цьому фінансова нестійкість вважається допустимою, якщо виконуються такі умови.

1. Величина короткострокових кредитів та залучених коштів, що беруть участь у формуванні запасів і витрат, не перевищує сумарної вартості виробничих запасів і готової продукції (найбільш ліквідної частини запасів і витрат).

2. Вартість незавершеного виробництва разом із витратами майбутніх періодів дорівнює сумі позичкових і довгострокових джерел формування запасів і витрат або є меншими за них.

На досліджуваному підприємстві ці умови виконуються, тому вважаємо фінансову нестійкість – допустимою.

Таблиця 2.12. – Розрахунок тривимірного показника фінансової стійкості

Показник	Роки				
	2019	2020	2021	2022	2023
Загальна величина запасів та витрат, ЗВ	1947,9	1572,4	2950,9	4166,8	5572,3
Наявність власних оборотних коштів, ВОК	746	-2477,6	-6022	-5652,6	-3098,4
Наявність власних оборотних коштів і довгострокових залучених джерел формування запасів (перманентний капітал), ПК	1328,3	-1519,1	-4726,5	-4800,9	-371,7
Загальна величина основних джерел формування запасів та витрат, ЗАГ	4574,8	3854,1	5087	5453,4	11140,2
Надлишок/недостача власних оборотних коштів, $\Phi^{\text{вок}}$	-1201,9	-4050	-8972,9	-9819,4	-8670,7
Надлишок/недостача перманентного капіталу, $\Phi^{\text{пк}}$	-619,6	-3091,5	-7677,4	-8967,7	-5944
Надлишок/недостача всіх джерел, $\Phi^{\text{заг}}$	2626,9	2281,7	2136,1	1286,6	5567,9
S(Φ)	S={0,0,1}	S={0,0,1}	S={0,0,1}	S={0,0,1}	S={0,0,1}
Висновок: фінансова нестійкість - допустима	Нестійке фінансове становище	Нестійке фінансове становище	Нестійке фінансове становище	Нестійке фінансове становище	Нестійке фінансове становище

Для більш комплексної оцінки фінансових ризиків необхідно провести аналіз ймовірності банкрутства підприємства.

Для проведення такого аналізу використаємо різнопланові, найбільш використовувані моделі, а саме:

1. Модель Альтмана є однією з перших методик оцінки ймовірності банкрутства підприємств, що базується на дискримінантному аналізі. Її структура включає п'ять факторів, а основною перевагою є здатність виявляти кризові явища на ранніх етапах.

2. Дискримінантна модель О.Терещенка має суттєві переваги над традиційними вітчизняними підходами. Серед основних переваг: простота у використанні, адаптація до вітчизняних статистичних даних із врахуванням міжнародної практики, можливість модифікації базової моделі залежно від типу підприємства та врахування галузевої специфіки.

3. R-модель використовується для оцінки ймовірності банкрутства підприємств.

4. Модель Матвійчука найточніше відображає фінансово-економічний

стан підприємства, оскільки розроблена з урахуванням особливостей функціонування бізнесу в умовах трансформаційної економіки.

Таблиця 2.13. - Розрахунок ймовірності настання банкрутства за моделями

Назва моделі	Роки				
	2019	2020	2021	2022	2023
Модель Альтмана $Z=1,2 \cdot X_1 + 1,4 \cdot X_2 + 3,3 \cdot X_3 + 0,6 \cdot X_4 + 1 \cdot X_5$					
X1=оборотний капітал / сума активів	0,373	0,313	0,295	0,313	0,483
X2=нерозподілений прибуток/сума активів	0,088	0,285	0,195	0,182	0,030
X3=операційний прибуток / сума активів	0,015	-0,035	0,036	0,053	0,153
X4=співвідношення власного і залученого капіталу	2,201	0,946	0,552	0,570	0,618
X5=обсяг продажу(виручка) / сума активів	0,203	0,135	0,131	0,188	0,221
Z	2,142	1,362	1,208	1,334	1,719
Модель Терещенка $Z=1,5X_1+0,08X_2+10X_3+5X_4+0,3X_5+0,1X_6$					
X1=cash-flow / зобов'язання	-0,07	-0,20	0,01	0,01	0,11
X2=валюта балансу/ зобов'язання	3,20	1,95	1,55	1,57	1,62
X3= прибуток / валюта балансу	-0,07	-0,20	0,01	0,01	0,11
X4=прибуток/виручка від реалізації	-0,35	-1,46	0,06	0,06	0,49
X5=виробничі запаси / виручка від реалізації	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
X6=Оборотність основного капіталу, тобто відношення виручки від реалізації до валюти балансу.	0,20	0,14	0,13	0,19	0,22
Z	-2,27	-9,42	0,55	0,56	3,82
R модель. $R = 0,38 \cdot K_1 + K_2 + 0,054 \cdot K_3 + 0,63K_4$					
K1 відношення обігового капіталу до активів	0,37	0,31	0,29	0,31	0,48
K2 відношення чистого прибутку до власного капіталу	-0,10	-0,41	0,02	0,03	0,28
K3 відношення виручки від реалізації до активів	0,20	0,14	0,13	0,19	0,22
K4 відношення чистого прибутку до загальних витрат підприємства	-0,25	-0,55	0,05	0,05	-1,65
R	-0,11	-0,63	0,17	0,19	-0,56
Модель Матвійчука А.В. $Z_{TEP} = 0,033X_1 + 0,268X_2 + 0,045X_3 - 0,018X_4 - 0,004X_5 - 0,015X_6 + 0,702X_7$					
Оборотні/Необоротні активи	0,60	0,46	0,42	0,46	0,94
Чистий дохід від реалізації/Поточні зобов'язання	0,77	0,31	0,23	0,32	0,44
Чистий дохід від реалізації/Власний капітал	0,30	0,28	0,37	0,52	0,58
Баланс/Чистий дохід від реалізації	4,92	7,40	7,61	5,31	4,53
(Оборотні активи-Поточні зобов'язання)/Оборотні активи	0,29	-0,39	-0,93	-0,88	-0,03
(Довгострокові зобов'язання+Поточні зобов'язання)/Баланс	0,31	0,51	0,64	0,64	0,62
Власний капітал/(Забезпечення наступних витрат і платежів+Довгострокові зобов'язання+Поточні зобов'язання)	2,20	0,95	0,55	0,57	0,62
ZTEP	1,689	0,635	0,337	0,422	0,519

Для наочності отриманих результатів ми відобразили результати аналізу ймовірності настання банкрутства на графіку (рис. 2.11.)

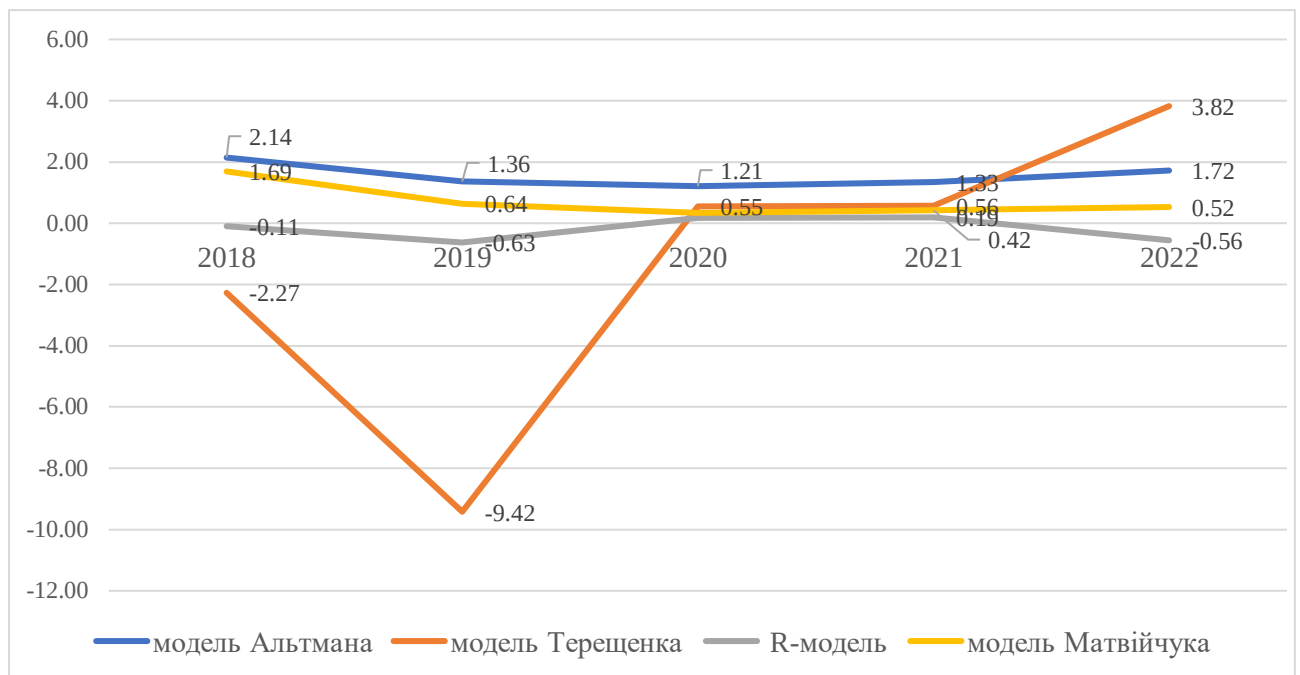


Рисунок 2.11. - Ймовірність настання банкрутства ТЗОВ «СГ «Агро Органік»

Отже, підсумуємо, за результатами розрахунку ймовірності настання банкрутства за наведеними моделями для досліджуваного підприємства ТЗОВ «СГ «Агро Органік»:

1. Модель Альтмана: значення Z знаходяться в межах від 1,208 у 2021 р. до 2,142 у 2019 р., значення менше 1,8 вказують на високий ризик банкрутства, а значення більше 3 свідчать про фінансову стабільність. Протягом аналізованого періоду значення Z залишаються нижчими за 3, що свідчить про загрозу банкрутства. Але у 2023 році показник Z зріс до 1,719, що є найвищим за останні три роки, що свідчить про покращення фінансового стану.

2. Модель Терещенка: негативні значення у 2019-2021 рр. свідчать про критичний стан підприємства. У 2022-2023 рр. ситуація стабілізувалася, а у 2023 році значення Z досягло 3,82, що вказує на значне покращення фінансової стабільності підприємства, зростання показника пояснюється зменшенням частки зобов'язань та зростанням рентабельності.

3. R-модель: позитивні значення 2021-2022 рр. свідчать про часткове відновлення фінансової стабільності. Проте негативний результат у 2023 році може бути пов'язаний із високими витратами, незважаючи на зростання виручки.

4. Модель Матвійчука: значення нижчі за 1 свідчать про фінансову нестабільність підприємства. Проте зростання показника у 2022-2023 рр. вказує на поступове покращення фінансового стану, але підприємство все одно залишається в зоні ризику.

Підсумовуюче вищесказане узагальнимо, отже, критичний стан був у 2020 році - всі моделі демонструють найнижчі значення, що вказує на фінансову кризу підприємства через зовнішні чи внутрішні чинники. Але вже у 2021-2023 роках спостерігається позитивна динаміка у значеннях більшості моделей, особливо за моделлю Терещенка та Альтмана. Тим не менш ми вважаємо, що ризики зберігаються: Незважаючи на покращення, значення моделей свідчать про збереження ризиків банкрутства, особливо через нестабільність доходів і високий рівень зобов'язань.

2.4. Аналіз ефективності діючої системи управління ризиками

Для успішного управління ризиками «СГ «Агро Органік» необхідно регулярно відстежувати та аналізувати потенційні загрози, розробляти ефективні стратегії їх мінімізації, диверсифікувати виробництво, інвестувати в сучасні технології та підвищувати професійний рівень персоналу. Важливим є також тісна співпраця з державними органами та галузевими асоціаціями для своєчасного реагування на зміни в законодавстві та умовах ринку.

Матриця ризиків «СГ «Агро Органік» яка була наведена у попередньому розділі (рис.2.9.) визначає ключові загрози та акцентує увагу на необхідності розробки заходів для їх контролю і зменшення впливу. Регулярне оновлення цієї матриці дозволить забезпечити ефективне управління ризиками в умовах динамічного бізнес-середовища.

Попри відсутність спеціалізованого підрозділу з управління ризиками, у «СГ «Агро Органік» до цього процесу залучені працівники різних підрозділів відповідно до їхніх функцій. Однак така децентралізована система має

недоліки, зокрема відсутність належної координації, дублювання зусиль і можливу втрату важливої інформації.

Система управління ризиками підприємства поєднує сильні сторони, такі як оперативність, гнучкість та залученість персоналу, із певними слабкими сторонами, серед яких відсутність формалізованих процедур, недостатня точність оцінки ризиків і обмежені ресурси для впровадження сучасних інструментів. Для покращення ефективності системи варто розробити формалізовані процедури, запровадити кількісні методи оцінки ризиків, провести навчання персоналу та розглянути можливість застосування сучасних технологій управління ризиками.

Комплексний SWOT-аналіз у таблицях 2.14 і 2.15 дає змогу всебічно оцінити внутрішнє середовище підприємства, визначити його ключові переваги та недоліки, а також врахувати вплив зовнішніх факторів, які можуть як сприяти розвитку бізнесу, так і створювати перешкоди. Результати цього аналізу є важливими для розробки бізнес-плану, оскільки дозволяють врахувати поточний стан підприємства, визначити стратегічні пріоритети, потенційні ризики і сформулювати заходи для максимально ефективного використання можливостей і нейтралізації загроз.

Таблиця 2.14. – Оцінювання впливу зовнішніх чинників на діяльність компанії

Можливості				Загрози			
Чинники	M_i	$P(M_i)$	$M_i * P(M_i)$	Чинники	Z_i	$P(Z_i)$	$3 * P(Z_i)$
Зростання попиту	9	0,8	7,2	Несприятливі погодні умови	9	0,3	2,7
Сприятливі погодні умови для вирощування	8	0,7	5,6	Коливання цін на продукцію	8	0,4	3,2
Розширення експортних ринків збуту	10	0,6	6,0	Загострення конкуренції на ринку	7	0,5	3,5
Впровадження нових агро технологій	7	0,9	6,3	Скорочення державного фінансування	6	0,2	1,2
Державна підтримка галузі рослинництва	8	0,7	5,6	Зміна регуляторної політики	8	0,3	2,4
Разом	-	-	30,7	Разом	-	-	13,0

Визначено ключові сприятливі та несприятливі фактори зовнішнього

середовища, проведено експертну оцінку їх важливості (M_i , 3) та ймовірності виникнення ($P(M_i)$, $P(3)$). Розраховано зважені оцінки шляхом множення балів важливості на ймовірність для кожного фактора. Сумарні зважені оцінки дозволяють порівняти сукупний вплив можливостей (30,7) та загроз (13,0) і визначити, що для «СГ «Агро Органік» переважають сприятливі зовнішні фактори.

Таблиця 2.15. – Оцінювання впливу внутрішніх чинників на діяльність компанії

Сильні сторони				Слабкі сторони			
Чинники	M_i	$P(M_i)$	$M_i * P(M_i)$	Чинники	Z_i	$P(Z_i)$	$Z_i * P(Z_i)$
Вигідне розташування господарства	8	0,7	5,6	Значна частина застарілої техніки	7	0,6	4,2
Кваліфікація надостатньому рівні	7	0,6	4,2	Скорочення обсягів виробництва та реалізації	9	0,8	7,2
Налагодження зв'язків з постачальниками	6	0,5	3,0	Відсутність маркетингового відділу	6	0,5	3,0
Разом	-	-	30,7	Разом	-	-	13,0

Найбільший сумарний вплив мають скорочення обсягів виробництва та реалізації (7.2) і вигідне розташування господарства (5.6). «СГ «Агро Органік» необхідно зосередитися на вирішенні проблеми скорочення виробництва та реалізації, а також максимально використовувати переваги вигідного розташування. Після проведення ситуаційного аналізу розроблено матрицю SWOT в таблиці 2.16.

Таким чином, можна зробити висновок, що існуюча система управління ризиками в «СГ «Агро Органік» має як позитивні аспекти (своєчасне реагування, гнучкість, залученість персоналу), так і недоліки (відсутність формалізації, недостатня точність оцінки ризиків, обмежені ресурси для впровадження сучасних інструментів).

Таблиця 2.16 – Матриця SWOT -аналізу «СГ «Агро Органік»

	МОЖЛИВОСТІ: ➤ Розширення кількості агровиробників. ➤ Високий потенціал попиту на продукцію аграрного сектора. ➤ Невисокий рівень конкурсу ➤ Підвищення продуктивності та врожайності сільськогосподарських культур.	ЗАГРОЗИ: ➤ Скорочення кількості аграрних підприємств. ➤ Можливе зниження попиту на продукцію. ➤ Інтенсивна конкуренція на ринку. ➤ Падіння врожайності сільськогосподарських культур.
СИЛЬНІ СТОРОНИ: ➤ Зручне географічне розташування. ➤ Висока професійна підготовка персоналу. ➤ Стабільні партнерські відносини з постачальниками ресурсів.	Виробництво якісної продукції та співпраця з надійними партнерами сприяють стабілізації економічного стану господарства, забезпечуючи реалізацію продукції за привабливими цінами. Створення маркетингової служби допоможе вивчати нові ринки збуту та збільшувати попит на продукцію. Високий рівень конкуренції, який може негативно вплинути на партнерські відносини, можна нейтралізувати завдяки репутації виробника продукції преміум-класу.	Стабільні партнерські відносини та виробництво високоякісної продукції сприятимуть залученню нових кредиторів. Важливим залишається постійне відстеження змін у законодавстві та рішень місцевих органів влади.
СЛАБКІ СТОРОНИ Велика частина обладнання є застарілою ➤ Зниження обсягів виробництва та продажу продукції ➤ Відсутність маркетингового підрозділу та обмежені можливості збуту, що нижчі за середній рівень	Запровадження маркетингового відділу, залучення кредитних ресурсів, наявність висококваліфікованих спеціалістів та оновлення технічної бази підприємства сприятимуть підвищенню врожайності сільськогосподарських культур, зростанню обсягів виробництва і продажу продукції, а також зниженню собівартості.	Залучаючи свої сильні сторони та можливості, а також обравши ефективну стратегію, господарство може подолати загрози, перетворивши свої слабкі сторони на конкурентні переваги.

Для підвищення її ефективності необхідно впровадити формалізовані процедури, застосовувати кількісні методи оцінки ризиків, проводити навчання персоналу та розглянути можливість використання сучасних інструментів і технологій для управління ризиками.

Висновки до 2 розділу

Аналіз господарської діяльності ТзОВ «СП «Агро Органік» за період 2019–2023 років демонструє позитивну динаміку в ключових фінансово-економічних показниках. Зокрема:

- Загальна сума активів зросла на 88,03%, що свідчить про збільшення фінансового потенціалу підприємства.
- Власний капітал зріс на 4,49%, що вказує на посилення фінансової стабільності.
- Виручка від реалізації продукції зросла більш ніж удвічі (+104,41%), що відображає успіх у розширенні ринків збуту.
- Зниження собівартості реалізованої продукції на 33,76% сприяло зростанню чистого прибутку на 1188,2% у порівнянні з 2022 роком.

Показники ефективності використання трудових ресурсів і виробничих потужностей також покращилися. Продуктивність праці одного працівника збільшилася на 359,92%, незважаючи на скорочення чисельності персоналу на 55,56%. Це вказує на оптимізацію робочих процесів і раціональне використання ресурсів. Позитивну динаміку продемонстрували й показники рентабельності активів, власного капіталу та продажів, що свідчить про успішність управлінських рішень і фінансової політики підприємства.

Фінансовий стан підприємства характеризується значним зростанням як необоротних, так і оборотних активів:

- Необоротні активи зросли на 54,98%, що свідчить про довгострокові інвестиції в розвиток виробничої бази.
- Оборотні активи збільшилися на 143,51%, зокрема значно зросли запаси (+186,07%) та грошові активи (+2470,46%), що підвищує ліквідність підприємства.

Проте певні виклики також виявлені:

- Дебіторська заборгованість зросла на 46,82%, що може створити ризики з ліквідністю, якщо контрагенти не виконають свої зобов'язання.

➤ Вартість основних засобів знизилася на 5,10%, що може вказувати на необхідність модернізації виробничого обладнання.

Аналіз пасивів підприємства показав, що зростання власного капіталу супроводжується стабільністю структури зобов'язань, що є ознакою зваженої фінансової політики.

Ефективність управління ресурсами підприємства підтверджується зростанням фондівіддачі (+57,24%) та покращенням обіговості оборотних коштів (+12,71% порівняно з 2019 роком). Це свідчить про підвищення ефективності використання виробничих ресурсів та оптимізацію обігових активів.

Особливо важливим є зростання показників продуктивності праці, яке вказує на правильну організацію роботи та підвищення ефективності внутрішніх процесів.

Другий розділ підтверджує здатність ТзОВ «СП «Агро Органік» ефективно управляти своїми ресурсами в умовах змінного економічного середовища. Зростання ключових фінансово-економічних показників, оптимізація витрат і підвищення продуктивності праці свідчать про стабільність та успішність діяльності підприємства. Разом з тим необхідно звернути увагу на управління дебіторською заборгованістю та оновлення основних засобів для забезпечення довгострокової фінансової стійкості.

РОЗДІЛ 3.

ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ПОКРАЩЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ТА СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ НА ТЗОВ «СГ «АГРО ОРГАНІК»

3.1. Прогнозування оптимального обсягу дебіторської заборгованості ТЗОВ «СГ «АГРО ОРГАНІК»

Інформація про дебіторську заборгованість відображає рівень ділової активності компанії у сфері розрахункових відносин. Аналіз цього показника проводиться для прийняття оперативних управлінських рішень, спрямованих на її скорочення, а також для своєчасного вжиття заходів зі стягнення сумнівних боргів. Дебіторська заборгованість може стати причиною фінансових труднощів, особливо в умовах інфляції. Хоча ці суми входять до складу оборотних активів, фактично компанія не має над ними контролю і змушена чекати їх повернення від дебіторів. Однак ефективна система розрахунків дозволяє звести обсяг дебіторської заборгованості до мінімуму.

Основною метою управління дебіторською заборгованістю є збільшення обсягів продажу продукції, оптимізація її розмірів і забезпечення своєчасного погашення. Отримання додаткових прибутків через регулювання товарообігу залежить не лише від політики ціноутворення, але й від стратегії реалізації продукції в кредит. У таких умовах зростає оборотність товарних запасів, але збільшується обсяг інвестицій у дебіторську заборгованість, що може сповільнити повернення коштів. Тому рішення щодо надання товарного кредиту та його обсягів повинні базуватися на ретельному визначенні оптимального рівня дебіторської заборгованості.

Ефективне управління дебіторською заборгованістю передбачає чітко визначену послідовність дій, які включають комплекс заходів для мінімізації ризиків простроченої чи безнадійної заборгованості. Крім того, необхідна кредитна політика, яка дозволяє максимально ефективно використовувати

дебіторську заборгованість як інструмент для збільшення обсягів продажу.

На рисунку 1. додаток С, представлена схема управління дебіторською заборгованістю.

Отже, визначимо оптимальний обсяг дебіторської заборгованості для ТЗОВ «СГ «АГРО ОРГАНІК».

Нелінійна залежність ДЗ від кредитного періоду апроксимована О.І. Лучковим [48] за формулою (3.1):

$$\ll D_{Зтов}(t) = D_{Зтов_{max}} - D_{Зтов_{max}} * k/t = D_{Зтов_{max}}(1 - k/t), \quad (3.1)$$

де k — коефіцієнт пропорційності між зміною кредитного періоду та зміною $D_{Зтов}(t)$; t - кредитний період становить 365 днів.

Коефіцієнт пропорційності між зміною кредитного періоду та зміною $D_{Зтов}(t)$ пропонується розрахувати за формулою (3.2):

$$k = B/A, \quad (3.2)$$

де A - приріст дебіторської заборгованості за 2022 рік;

B - приріст дебіторської заборгованості за 2023 рік.

В свою чергу показники A та B рекомендуємо визначати відповідно за формулами (3.3) та (3.4):

$$A = \frac{D_{Зтов2022} - D_{Зтов2021}}{365}, \quad (3.3)$$

$$B = \frac{D_{Зтов2023} - D_{Зтов2022}}{365}, \quad (3.4)$$

де $D_{Зтов}^{2021}$ $D_{Зтов}^{2022}$ $D_{Зтов}^{2023}$ - дебіторська заборгованість відповідно за 2020, 2021, 2022 роки.

Таким чином, коефіцієнт пропорційності між зміною кредитного періоду та зміною $D_{Зтов}(t)$ розрахуємо за формулою (3.5) »:

$$k = \frac{D_{Зтов2023} - D_{Зтов2022}}{D_{Зтов2022} - D_{Зтов2021}}, \quad (3.5)$$

Визначимо рівень коефіцієнта пропорційності між зміною кредитного періоду та зміною $D_{Зтов}(t)$ на прикладі ТЗОВ «СГ «АГРО ОРГАНІК», дебіторська заборгованість якого у 2021 році становила 1609,8 тис. грн., у 2022 році 962,3 тис. грн., у 2023 році 3690,7 тис. грн.

$$k = \frac{3690,7 - 962,3}{962,3 - 1609,8} = 4,214$$

Фінансові надходження (навіть потенційні) від дебіторської заборгованості визначено на підставі збільшення нею валового прибутку до сплати податків [8] за формулою (3.6):

$$ВП = ДЗ_{тов} * p^2 / p^1, \quad (3.6)$$

де p^1 - ціна закупки товарів, грн.; p^2 - ціна реалізації товарів на умовах товарного кредиту, грн. Цей показник розрахуємо за формулою (3.7).

$$p^2 = ВП * p^1 / ДЗ_{тов} \quad (3.7)$$

Використовуємо для розрахунку дані Звіту про фінансові результати: ВП - валовий прибуток становить 3524,9 тис. грн.; ціну закупки товарів приймемо як собівартість реалізованої продукції, що становить 1566,3 тис. грн.

$$p^2 = 3524,9 * 1566,3 / 3690,7 = 1495,936 \text{ тис. грн}$$

У методиці [48] прийнято, що всі витрати, пов'язані з утворенням ДЗ, лінійно залежать від різних факторів. Витрати, що залежать від розміру ДЗ, визначено за допомогою формули (4):

$$В_{ДЗ_{тов}} = ДЗ_{тов} k_{ДЗ_{тов}} \quad (3.8)$$

Витрати, що залежать від кредитного періоду, визначено за формулою (3.9):

$$В_T = t k_T \quad (3.9)$$

« Методика О.І.Лучкова [48] не містить розрахунку коефіцієнта витрат, що залежать від розміру ДЗ, та коефіцієнта витрат, що залежать від розміру кредитного періоду. Для ліквідації вказаного недоліку приймемо, що до витрат, залежних від розміру дебіторської заборгованості, відноситься плата за передачу факторинговій організації право вимагати борг від дебіторів концерну. Плата за факторингове фінансування в середньому складає 0,1% на день. Для кредитного періоду 365 днів плата за факторингове фінансування становитиме $ПФ = 36,5\%$ річних за формулою » (3.10):

$$ПФ = k_{ДЗ_{тов}} * k_T = 0,1 * 365 = 36,5\% \text{ або } 0,365 \quad (3.10)$$

Щоб знайти $k_{ДЗ_{тов}}$ та k_T , складемо систему рівнянь (3.11)

$$\begin{cases} kДЗ_{\text{ТОВ}} * kT = \text{ПФ} \\ kДЗ_{\text{ТОВ}} + kT = k \end{cases} \quad (3.11)$$

Визначимо рівень коефіцієнта витрат, що залежать від розміру ДЗ, та коефіцієнта витрат, що залежать від розміру кредитного періоду

$$\begin{cases} kДЗ_{\text{ТОВ}} * kT = 0,365 \\ kДЗ_{\text{ТОВ}} + kT = 4,214 \end{cases}$$

Після проведених математичних трансформацій отримали:

$$k \frac{4,214 + \sqrt{4,214^2 - 4 * 0,365}}{2} = 4,126$$

Рішення системи рівнянь: $k_{ДЗ_{\text{ТОВ}}} = 0,24$; $k_T = 4,126$

Числові значення коефіцієнта витрат, що залежать від розміру ДЗ, та коефіцієнта витрат, що залежать від розміру кредитного періоду використаємо при розрахунку оптимального кредитного періоду за формулою (3.14) та оптимального розміру дебіторської заборгованості за формулою (3.15).

Після визначення основних тенденцій впливу встановлено сукупний ефект або зміну прибутку до оподаткування згідно методики [65], що дорівнює різниці зміни валового прибутку, зміни витрат на підтримання обсягу ДЗ та зміни витрат, що залежать від кредитних умов за формулою (3.12):

$$\Delta \text{ВП} = \text{ВП} - \text{В}_{ДЗ_{\text{ТОВ}}} - \text{В}_{Т} = ДЗ_{\text{ТОВmax}} * (1 - k/t) * p_2/p_1 - ДЗ_{\text{ТОВmax}} * (1 - k/t) * k_{ДЗ_{\text{ТОВ}}} - t * kT = ДЗ_{\text{ТОВmax}} * (1 - k/t) * (p_2/p_1 - k_{ДЗ_{\text{ТОВ}}}) - t * kT, \quad (3.12)$$

Точку максимізації отриманої функції за параметром t знайдено за формулою (8): функція досягає максимуму, коли похідна від неї дорівнює 0.

$$\begin{aligned} ДЗ_{\text{ТОВmax}} * \left(1 - \frac{k}{t}\right) * \left(\frac{p_2}{p_1} - k_{ДЗ_{\text{ТОВ}}}\right) - t * kT &= 0 \\ -k * ДЗ_{\text{ТОВmax}} * \left(\frac{p_2}{p_1} - k_{ДЗ_{\text{ТОВ}}}\right) - kT &= 0, \end{aligned} \quad (3.13)$$

З формули (8) оптимальний розмір t в днях визначено за формулою

$$t_{opt} = \sqrt{\frac{ДЗ_{\text{ТОВmax}} * \left(\frac{p_2}{p_1} - k_{ДЗ_{\text{ТОВ}}}\right)}{kT}}, \quad (3.14)$$

Для ТЗОВ «СГ Арго-Органік» оптимальний розмір t становить:

$$t_{opt} = \sqrt{\frac{4,214 \cdot 3690,7 \cdot \left(\frac{1495,936}{1566,3} \cdot 0,24\right)}{4,126}} = 29,39 \sim 30 \text{ днів}$$

Оптимальний розмір дебіторської заборгованості визначено за допомогою формули (3.15)

$$ДЗ_{тов}(t_{opt}) = ДЗ_{тов_{max}} \cdot \left(1 - \frac{k}{t_{opt}}\right) = ДЗ_{тов_{max}} \cdot \left(1 - \sqrt{\frac{k \cdot k_T}{ДЗ_{тов_{max}} \left(\frac{p^2}{p^1} \cdot k_{ДЗ_{тов}}\right)}}\right)$$

Визначимо оптимальний розмір ДЗ для досліджуваного підприємства:

$$ДЗ_{тов}(t_{opt}) = 3690,7 \cdot \left(1 - \sqrt{\frac{4,214 \cdot 4,126}{3690,7 \cdot \left(\frac{1495,936}{1566,3} \cdot 0,24\right)}}\right) = 3689,744 \text{ тис. грн}$$

Після визначення основних тенденцій впливу встановлено сукупний ефект (або зміну прибутку до оподаткування), за формулою 3.12, згідно методики [65], що дорівнює 2475,438 тис. грн.

Ефективне управління дебіторською та кредиторською заборгованістю можливе лише за умови всебічного та об'єктивного аналізу даних, які відображають зміни, що впливають на фінансові потоки підприємства. Основною метою такого аналізу є оцінка потенційних коливань фінансових результатів і забезпечення належного рівня платоспроможності. Заборгованість перед дебіторами та кредиторами виникає через невідповідність між моментом виникнення зобов'язань і терміном їх оплати. Фінансовий стан підприємства залежить як від обсягів дебіторської та кредиторської заборгованості, так і від тривалості їх обороту.

У відповідності до розрахованих показників підприємства у 2 розділі кваліфікаційної роботи: коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості становить у 2023 році – 0,25 оборотів, коефіцієнт інкасації кредиторської заборгованості становить 97 днів. Середня оборотність дебіторської заборгованості, за проведеними розрахунками, як результат договірних умов розрахунків з покупцями складає 30 днів. Якщо умови розрахунків не порушуються, то кожні 30 днів підприємство отримує грошові кошти від покупців у сумі 3689,75 тис. грн. Таким чином, при дотриманні дебіторами

договірних термінів платежів підприємство має кошти для своєчасних розрахунків із кредиторами і має у своєму розпорядженні вільні кошти в обігу.

3.2.Пропозиції щодо формування системи управління ризиками ТзОВ «СТ «Агро Органік»

Аграрне підприємство сьогодні є одним з найризикованіших видів діяльності. Це зумовлено тим, що процес виробництва охоплює кілька етапів (наприклад, у рослинництві — оранка, підготовка ґрунту, сівба, догляд за посівами, збирання врожаю тощо), на кожному з яких аграрний виробник може зазнати збитків через помилки, неправильні рішення або негативні впливи навколишнього середовища.

Тому при створенні системи управління ризиками аграрних підприємств фахівці аналізують можливі кризові ситуації, враховуючи різні методи та чинники, що можуть впливати на виникнення ризику. Важливим елементом у системі управління ризиками є коефіцієнт фінансового ризику[46, 5-6,9-11].

Цей коефіцієнт вказує, скільки одиниць позикових коштів припадає на одиницю власного капіталу. Чим вищий його показник, тим вищий ризик вкладення капіталу в підприємство. Якщо коефіцієнт фінансового ризику менший за 0,5, це вважається нормальним, а якщо він перевищує 1 — критичним. Рекомендується, щоб значення цього коефіцієнта було менше за 1. Він є важливим індикатором при аналізі фінансової стійкості підприємства та оцінці фінансових ризиків. Зростання коефіцієнта вказує на збільшення залежності підприємства від позикових коштів, що знижує його фінансову стабільність[45].

В економічній теорії та практиці існують різноманітні класифікації методів та моделей для оцінки фінансово-економічного стану підприємств з метою мінімізації ризиків. У цьому дослідженні буде проведено статистичний аналіз, порівняння, моделювання та прогнозування взаємозв'язку між коефіцієнтом

фінансового ризику та коефіцієнтами автономії, концентрації позикового капіталу та ін. за останні п'ять років за допомогою однофакторної лінійної регресійної моделі[47].

В якості впливаючого фактора виступають:

Коефіцієнт автономії (в математичному перетворенні змінна X_1),

Коефіцієнт концентрації позикового капіталу (X_2),

Коефіцієнт фінансової стійкості (X_3),

Коефіцієнт ліквідності (X_4),

Коефіцієнт маневреності власного капіталу (X_5),

Загальна сума заборгованості (X_6),

Коефіцієнт оборотності активів (X_7);

а результативним показником – коефіцієнт фінансового ризику (в математичному перетворенні змінна Y_i).

Статистична інформація для економетричного аналізу, порівняння, моделювання та прогнозування на основі фінансової звітності представлених вище аграрних підприємств залежності коефіцієнта фінансового ризику від коефіцієнта загального обороту робочої сили за останні п'ять років представлені в табл.3.1.

Таблиця 3.1. – Вихідні дані для проведення кореляційно-регресивного аналізу

Показники	2019	2020	2021	2022	2023
Коефіцієнт фінансового ризику	0,45	1,06	1,81	1,76	1,62
Коефіцієнт автономії	0,69	0,49	0,36	0,36	0,38
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	0,31	0,51	0,64	0,64	0,62
Коефіцієнт фінансової стійкості	2,20	0,95	0,55	0,57	0,62
Коефіцієнт ліквідності	1,41	0,72	0,52	0,53	0,97
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,16	-0,25	-0,77	-0,76	-0,04
Загальна сума заборгованості	3828,8	6331,7	11109	11106	14238,6
Коефіцієнт оборотності активів	0,20	0,14	0,15	0,19	0,25

Для побудови цієї залежності припустимо, що між цим фактором та показником існує лінійна залежність, яка виражається формулою:

$$Y = a_0 + a_1X_1 + a_2X_2 + a_3X_3 + a_4X_4 + a_5X_5 + a_6X_6 + a_7X_7 \quad (2.1.)$$

Для розрахунку залежності використовуємо електронні таблиці Microsoft

Excel, вбудовані функції CORREL, FINV, TINV, LINEST та надбудову Аналіз даних → Регресія, (результати представлені у додатку Б).

Варто звернути увагу на залежність між змінними, так звану мультиколеніарність, а саме, залежність між наступними змінними : X_1 і $X_{3,4,5}$; X_3 і $X_{4,5}$; X_4 і X_5 ; X_4 і X_5 .

Мультиколеніарність свідчить про те, що ці фактори завжди взаємопов'язані та діють узгоджено. Інакше кажучи, коефіцієнт кореляції між ними наближається до 1 або дорівнює цьому значенню. Унаслідок цього зміни у вихідних даних перестають бути повністю незалежними, що унеможлиблює окреме оцінювання впливу кожного фактора.

Результати оцінки представлені у таблиці 3.2.

Таблиця 3.2. -Характеристика тісноти зв'язку за шкалою Чеддока

Показник	Чистий дохід
X_1 -Коефіцієнт автономії	зворотній зв'язок тісного рівня
X_2 – Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	дуже тісний зв'язок
X_3 – Коефіцієнт фінансової стійкості	зворотній зв'язок тісного рівня
X_4 – Коефіцієнт ліквідності	зворотній зв'язок тісного рівня
X_5 – Коефіцієнт маневреності власного капіталу	зворотній зв'язок тісного рівня
X_6 – Загальна сума заборгованості	зв'язок середнього рівня
X_7 – Коефіцієнт оборотності активів	дуже слабкий зв'язок

Між коефіцієнтом фінансового ризику і коефіцієнтами фінансової стійкості, ліквідності та маневреності власного капіталу існує зворотній зв'язок, тому їх слід виключити з подальшого розрахунку регресійної моделі.

За результатами розрахунків встановлено, що між рівнем коефіцієнта фінансового ризику та коефіцієнтом концентрації позикового капіталу, зональної суми заборгованості та коефіцієнтом оборотності активів, що підтверджує рівень коефіцієнта кореляції $r_{yx1}=0,99$.

Множинний коефіцієнт кореляції свідчить про адекватність обраного рівняння регресії та дуже високий ступінь щільності зв'язку між результативним показником Y і чинником комплексом впливу (X_2, X_6, X_7). Коефіцієнт детермінації $R_2 = 0,96$ показує, що зміна Y на 96% залежить від варіації використаних у моделі (3) факторів, на інші чинники припадає 0%

впливу.

Рівняння множинної регресії виглядає наступним чином:

$$Y = -1,2309 + 3,667X_2 + 0,0000027X_6 + 2,115X_7$$

Аналізуючи отримані значення, можемо зробити наступні висновки: із зростанням коефіцієнту концентрації позикового капіталу на 1% коефіцієнт фінансового ризику на 3,667 в.п.; із зростанням загальної суми заборгованості на 1% - коефіцієнт фінансового ризику зростає на 0,0000027 в.п., та при зростанні коефіцієнта оборотності активів на 1% коефіцієнт фінансового ризику зростає на 2,115 в.п.

Далі визначено за допомогою виробничих лінійних функцій прогнозне значення фінансового ризику на наступний період та визначено динаміку його зміни у порівнянні з 2023 р. (табл. 3.3).

Таблиця 3.3 - Прогнозне значення коефіцієнта фінансового ризику

ТЗОВ «СГ «Агро Органік», 2025-2026 рр.

Показники	2025	Відхилення		2026	Відхилення	
		абсолютне 2025/2023	Відносне 2025/2023		абсолютне 2026/2023	Відносне 2026/2023
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	0,447	-0,173	72,08	0,511	-0,109	82,46
Загальна сума заборгованості	6553,83	-7684,77	46,02	7485,38	-6753,22	52,57
Коефіцієнт оборотності активів	0,171	-0,079	68,35	0,169	-0,081	67,63

За допомогою фактичних, визначених теоретичних та прогнозних значень результативного показника коефіцієнта фінансового ризику візуалізуємо отримані результати таблиця 3.4 та рис. 3.1.

Отже, проведений статистичний аналіз, моделювання та прогнозування із застосуванням методів лінійних розрахунків та систем управління ризиками дає змогу дійти висновку, що в реальних виробничих умовах підприємство може обрати найбільш ефективний і доцільний підхід до формування системи

управління ризиками, враховуючи специфіку виробничого процесу та впливові чинники.

Таблиці 3.4. - Фактичні, теоретичні та прогнозні значення коефіцієнта фінансового ризику ТЗОВ «СГ «Агро Органік»

Роки	Коефіцієнт фінансового ризику, (y_i)	Коефіцієнт фінансового ризику, $(\tilde{y}_i)$	Коефіцієнт фінансового ризику, $(\hat{y}_i)$
2019	0,45	0,339	
2020	1,06	0,952	
2021	1,81	1,463	
2022	1,76	1,548	
2023	1,62	1,575	
2025			0,787
2026			1,018

Необхідно розробити методику для визначення сутності ризику, що стосується аграрного сектору, і виділити його ключові риси. Важливо сформулювати єдине, загальноприйняте визначення цієї категорії, яке б найточніше розкривало її сутність. Завданням є мінімізація невизначеності та ризикових ситуацій, а також зниження їх впливу на виробничо-господарську діяльність.

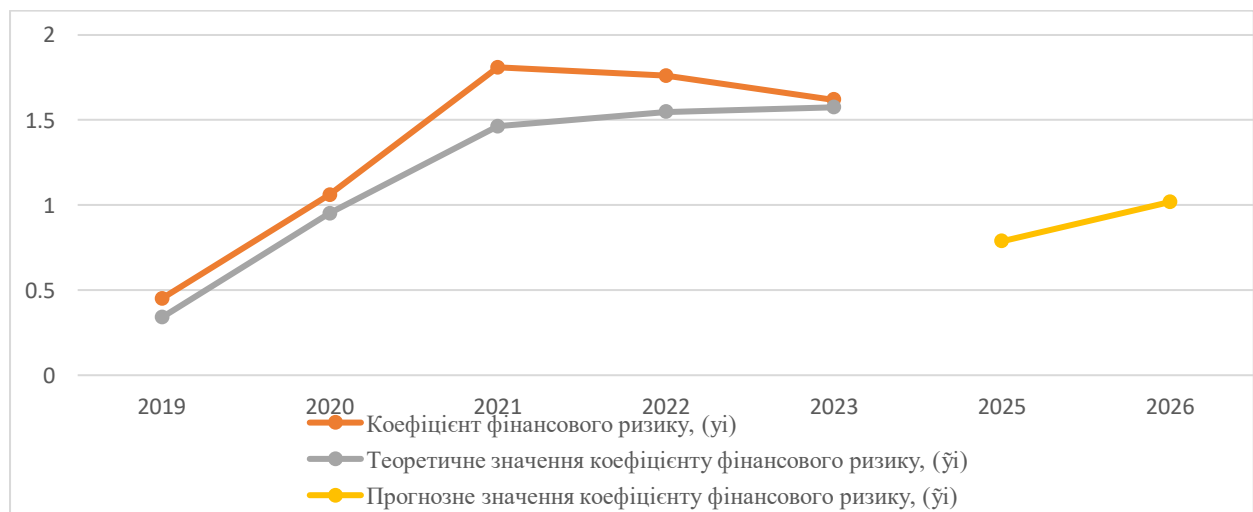


Рисунок 3.1. - Фактичні, теоретичні та прогнозні значення коефіцієнта фінансового ризику ТЗОВ «СГ «Агро Органік»

Для цього нами рекомендується: здійснювати постійний моніторинг і оперативний аналіз показників фінансового стану підприємства з урахуванням галузевої специфіки; удосконалювати та стабілізувати фінансове і податкове

законодавство; покращувати інформаційно-методичне забезпечення аналізу та форм фінансової звітності, що дозволить підвищити аналітичні можливості та реалістичність оцінки стану аграрного підприємства й можливих ризиків.

Комплексна діагностика фінансової стійкості підприємства сприятиме забезпеченню високого рівня інвестиційної привабливості та фінансової безпеки в умовах сезонності й жорсткої конкуренції.

3.3. Удосконалення системи методів управління ризиками ТЗОВ «СП «АГРО ОРГАНІК»

Пропонуємо першим кроком провести оцінку ризиків експертним шляхом (таблиця 3.5.), а саме: експертами будуть виступати співробітники ТзОВ – головний бухгалтер, комерційний директор та менеджер збуту.

На основі даних таблиці, яка оцінює ризики ТзОВ «СП «Агро Органік» експертним методом, можна зробити висновки про найбільш суттєві ризики для діяльності компанії.

Найвищий рівень ризику мають фактори, пов'язані з неефективною рекламою, появою товарів-замінників та зниженням цін конкурентами на аналогічну продукцію. Ці ризики мають найбільший вплив на діяльність компанії, і для їхнього мінімізації необхідно розробити заходи контролю.

До середнього рівня ризику відносяться помилки в політиці ціноутворення, непередбачені витрати, підвищення ринкових цін на ресурси та зростання обсягів виробництва у конкурентів. Вони вимагають детального аналізу і розробки заходів для зниження можливих негативних наслідків.

Найнижчий рівень ризику мають такі чинники, як скорочення чисельності населення, низький рівень споживання на душу населення, вплив екологічних факторів та старіння населення. Ці ризики наразі мають незначний вплив на діяльність компанії і не потребують особливих заходів.

Основними сферами ризику для компанії є конкуренція на ринку, зокрема

цінова політика конкурентів і поява замінників, а також внутрішня маркетингова політика компанії, включаючи рекламу та ціноутворення.

Таблиця 3.5. – Оцінка ризиків ТзОВ «СП «Агро Органік» експертним методом

№ п/п	Види ризиків	Експерти			Середня оцінка, V_i	Вага, W_i	Інтегральний показник ваги, P_i
		1	2	3			
1	2	3	4	5	6	7	8=6*7
1	Скорочення очікуваного рівня чистого прибутку.	1	2	1	1,33	0,03	0,04
2	Зниження прогнозованого рівня попиту.	3	2	2	2,33	0,03	0,07
3	Підвищення податкового навантаження.	1	2	2	1,67	0,02	0,033
4	Коливання валютних курсів.	2	2	2	2,00	0,01	0,02
5	Низький рівень споживання на душу населення.	1	0	0	0,33	0,02	0,007
6	Відмова постачальників від виконання раніше укладених договорів.	2	1	1	1,33	0,05	0,067
7	Недостатньо обґрунтований поділ ринку збуту.	2	2	1	1,67	0,05	0,083
8	Невдала стратегія продажів.	2	3	3	2,67	0,07	0,187
9	Помилки в політиці ціноутворення.	3	3	4	3,33	0,05	0,167
10	Неефективні рекламні заходи.	4	4	3	3,67	0,1	0,4
11	Поява товарів-замінників.	4	4	4	4,00	0,1	0,4
12	Зниження цін конкурентами на подібну продукцію.	3	3	4	3,33	0,1	0,333
13	Зростання обсягів виробництва у конкурентів.	3	3	3	3,00	0,04	0,12
14	Підвищення ринкових цін на ресурси.	2	1	2	1,67	0,09	0,15
15	Непередбачені витрати, що впливають на бюджет.	2	3	2	2,33	0,07	0,163
16	Погіршення купівельної спроможності клієнтів.	2	1	1	1,33	0,05	0,067
17	Зростання впливу інформаційних технологій та посилення ролі інтернету.	2	3	3	2,67	0,07	0,187
18	Вплив екологічних факторів.	1	1	1	1,00	0,01	0,0
19	Старіння населення.	0	0	0	0	0	0
20	Скорочення чисельності населення.	1	0	0	0,33	0,01	0,003
21						1	

Таким чином, стратегія управління ризиками компанії повинна бути зосереджена на вдосконаленні рекламної стратегії, підвищенні конкурентоспроможності продукції, контролі за ціноутворенням і попередженні непередбачених витрат. В ході проведення комплексного аналізу підприємства були виявлені наступні можливі ризики таблиця 3.6.

Таблиця 3.6. – Результати комплексного аналізу ризиків

ТЗОВ «СП «Агро Органік»

		дирекція	виробництво	фінанси	маркетинг	кадри	постачання	збут
Макросередовище підприємства	Політичні							
	економічні			ФР-1				
	Природні							
	Культурні							
	Демографічні			ФР-2				
	Науково-технічні							
Мікросередовище підприємства	Конкуренція				МР-1			
	Споживачі							
	постачальники		ВР-1					
Внутрішнє середовище підприємства	дирекція	ДР-1						
	виробництво							
	фінанси							
	маркетинг							
	кадри							
	постачання							
	збут							

Отже, ми бачимо, що в категоріях ,4 (великий ризик) та 5 (критичний ризик) не відмічено жодного ризик фактору, то ми можемо зробити висновок що у досліджуваного підприємства не існує на даний момент ризиків, які б потребували детальнішого аналізу.

Ризик ДР-1 (зростання вартості проекту на 10%) належить до категорії ризиків дирекції, тобто це ризик, який потребує уваги керівництва.

Ризик ФР-1 (фінансові втрати у разі зростання річного рівня інфляції понад

10%) відноситься до фінансових ризиків.

Ризик ФР-2 (зниження купівельної спроможності на 10%) також класифікується як фінансовий ризик.

Пропонуємо розглянути, у якості одного з інструментів управління ризиками – можливість використання сценаріїв.

На основі проведеного аналізу в другому розділі, сформовано три можливі сценарії розвитку підприємства.

Оптимістичний сценарій. У цьому сценарії передбачається:

- зростання чистого доходу на 7% завдяки укладанню нових контрактів;
- збільшення інших операційних доходів на рівень інфляції;
- зниження собівартості продукції на 12% через зміну постачальників;
- нижчий рівень інфляції, припускається 4%, що відповідає показникам 23 року.

Реалістичний сценарій. Цей варіант базується на збереженні існуючих тенденцій та параметрів діяльності підприємства, з урахуванням таких змін:

- збільшення витрат на 4% через інфляцію (аналогічно до 2023 року);
- зростання витрат на оплату праці на 5% у зв'язку зі зміною мінімальної заробітної плати.

Песимістичний сценарій, враховує можливі загрози зовнішнього та внутрішнього середовища, передбачаючи:

- скорочення чистого доходу на 15% через погіршення купівельної спроможності, проблеми з імпортом комплектуючих тощо;
- зростання собівартості продукції на 10% через подорожчання матеріалів;
- зростання витрат на збут щонайменше на 15% для протидії негативним тенденціям;
- інфляцію на рівні 10%, що впливатиме на всі види витрат.

Отже, ми сформували коефіцієнти, на які будуть коригуватися вхідні базові дані для кожного зі сценаріїв.

Наступним кроком розрахуємо як зміниться вихідний параметр (чистий фінансовий результат) при різних сценаріях із використанням вкладки «Дані» у

групі «Робота з даними» команди «Аналіз «якщо» (програма Excel).

Таблиця 3.7. - Прогнозований обсяг ЧП за всіма сценаріями

Показник	Оптимістичний	Реалістичний	Песимістичний
Чистий дохід	5447,584	5091,2	4174,784
Інші операційні доходи	2281	2281	2281
Собівартість	1440,996	1628,952	1879,56
Інші операційні витрати	3355,04	3355,04	3355,04
Інші витрати	105,56	105,56	105,56
Чистий фінансовий результат	2826,988	2282,648	1115,624

Як підсумок можемо сказати, що: чистий фінансовий результат значно залежить від рівня доходів і витрат. При збільшенні витрат і зменшенні доходів ризик зниження прибутку зростає. Тому важливо орієнтуватися на сценарії з контролем витрат, навіть за умов нижчих доходів, щоб забезпечити стабільний фінансовий результат. Аналіз результатів таблиці дозволяє оцінити три сценарії фінансової діяльності підприємства: оптимістичний, реалістичний і песимістичний. Показники ефективності діяльності ТзОВ «СП «Агро Органік» за реалістичним, оптимістичним та песимістичним прогнозами наведені в таблиці 3.8.

Таблиця 3.8. – Основні показники діяльності ТзОВ «СП «Агро Органік»

Показники	Види прогнозу		
	Оптимістичний прогноз	Реалістичний прогноз	Песимістичний прогноз
Чистий дохід від реалізації продукції	5447,584	5091,2	4174,784
Собівартість реалізованої продукції	1440,996	1628,952	1879,56
Чистий прибуток	2826,988	2282,648	1115,624
Чиста рентабельність продажів	51,89	44,84	26,72
Операційна рентабельність продажів	64,64	56,82	35,98

Аналіз основних показників діяльності ТзОВ «СП «Агро Органік» за різними сценаріями (оптимістичним, реалістичним і песимістичним) демонструє залежність фінансових результатів підприємства від рівня доходів і витрат.

За оптимістичним прогнозом передбачено найбільш сприятливі умови, за яких чистий дохід від реалізації продукції становить 5447,584 тис. грн, а собівартість – найнижча (1440,996 тис. грн). Завдяки цьому досягається максимальний чистий прибуток у розмірі 2826,988 тис. грн. Рівень чистої рентабельності продажів складає 51,89%, а операційна рентабельність – 64,64%,

що свідчить про високу ефективність роботи підприємства в даному сценарії.

Реалістичний прогноз демонструє більш помірковані результати. Чистий дохід знижується до 5091,2 тис. грн, а собівартість зростає до 1628,952 тис. грн. Це призводить до зниження чистого прибутку до 2282,648 тис. грн. Рентабельність також падає: чиста рентабельність продажів становить 44,84%, а операційна – 56,82%.

За умов песимістичного прогнозу підприємство стикається з найменш сприятливими показниками. Чистий дохід зменшується до 4174,784 тис. грн, а собівартість досягає найвищого рівня – 1879,56 тис. грн. Це суттєво скорочує чистий прибуток до 1115,624 тис. грн. Рентабельність є найнижчою: чиста рентабельність продажів становить 26,72%, а операційна – 35,98%, що вказує на значне зниження ефективності.

Узагальнюючи, можна зробити висновок, що фінансові результати ТзОВ «СП «Агро Органік» дуже чутливі до змін у доходах і собівартості. Підприємству слід звернути особливу увагу на ефективне управління витратами, щоб навіть у несприятливих умовах забезпечувати стабільний рівень прибутковості.

Висновки до 3 розділу

Дебіторська заборгованість є важливим показником, що характеризує фінансову стійкість підприємства. Проведене прогнозування дозволило визначити оптимальні межі цього показника для ТзОВ «СГ «Агро Органік». Установлено, що ефективне управління дебіторською заборгованістю сприятиме зменшенню фінансових ризиків, зокрема пов'язаних із несвоєчасним поверненням коштів. Для цього рекомендується:

- вдосконалити систему управління розрахунками з дебіторами;
- запровадити регулярний моніторинг та аналіз дебіторської заборгованості;
- розробити політику щодо скорочення сумнівних боргів.

Під час аналізу розроблено три сценарії розвитку підприємства – оптимістичний, реалістичний та песимістичний. Для кожного з них розраховано показники чистого доходу, витрат та чистого фінансового результату. Аналіз показав, що:

- у оптимістичному сценарії можливе зростання доходів і зменшення витрат за рахунок укладання вигідних контрактів та підвищення операційної ефективності;
- реалістичний сценарій враховує стабільні тенденції розвитку з помірними темпами зростання;
- у песимістичному сценарії очікується зниження прибутковості через зовнішні ризики, як-от інфляція та подорожчання матеріалів.

Результати моделювання дозволяють визначити заходи для підвищення фінансової стійкості за будь-якого сценарію.

Запропоновано низку інструментів для ефективного управління ризиками, зокрема:

- диверсифікацію діяльності для зменшення залежності від одного виду продукції;
- використання страхових механізмів для мінімізації втрат від

непередбачених ситуацій;

- впровадження хеджування для захисту від цінових коливань.

Рекомендації базуються на впровадженні міжнародних стандартів управління ризиками (COSO ERM, ISO 31000), які дозволяють підвищити стійкість підприємства до зовнішніх і внутрішніх викликів.

Третій розділ підтвердив, що фінансова стійкість ТзОВ «СГ «Агро Органік» значною мірою залежить від оптимізації управління фінансовими потоками, дебіторською заборгованістю та впровадження сучасних методів управління ризиками. Застосування запропонованих рекомендацій сприятиме підвищенню конкурентоспроможності підприємства та забезпеченню його стійкого розвитку навіть в умовах економічної невизначеності.

ВИСНОВОК

Кваліфікаційна робота присвячена аналізу фінансової стійкості та управління ризиками в аграрному секторі на прикладі ТзОВ «СГ «Агро Органік», проведене дослідження дозволяє зробити такі висновки:

1. У першому розділі розглянуто концептуальні основи фінансової стійкості підприємств, її значення для забезпечення стабільності діяльності в аграрному секторі. Визначено, що фінансова стійкість є інтегральним показником, який враховує рівновагу між доходами, витратами, активами та пасивами підприємства. Оцінено ключові методи аналізу та підходи до управління ризиками в умовах змінного економічного середовища, зокрема методи SWOT-аналізу, моделювання та прогнозування.

2. У другому розділі здійснено аналіз фінансового стану ТзОВ «СГ «Агро Органік» за період 2019–2023 років. Основні результати:

- Загальна сума активів підприємства зросла на 88%, що вказує на посилення його фінансового потенціалу.
- Власний капітал збільшився на 4,49%, що підтверджує стабільність фінансової бази.
- Чистий прибуток зріс на 1188%, а продуктивність праці одного працівника – на 359%, що свідчить про ефективне управління ресурсами.

Водночас виявлено зростання дебіторської заборгованості та зниження вартості основних засобів, що може створювати ризики у довгостроковій перспективі.

3. У третьому розділі запропоновано низку заходів для зміцнення фінансової стабільності підприємства:

- Оптимізація дебіторської заборгованості: визначено оптимальні рівні, які сприятимуть зниженню ризиків, пов'язаних із несвоєчасним погашенням боргів.
- Розробка сценаріїв розвитку: оптимістичний, реалістичний та песимістичний сценарії дозволяють оцінити можливі результати діяльності та

скоригувати стратегії управління.

➤ Управління ризиками: впровадження сучасних інструментів ризик-менеджменту, таких як хеджування та страхування, а також використання міжнародних стандартів (COSO ERM, ISO 31000).

Проведене дослідження підтверджує, що ТзОВ «СГ «Агро Органік» має значний потенціал для розвитку, який може бути реалізований за умов раціонального управління ресурсами та ризиками. Рекомендації, розроблені у роботі, забезпечують основу для покращення фінансової стійкості підприємства, підвищення його конкурентоспроможності та забезпечення стійкого розвитку в умовах динамічної економіки.

Список використаної літератури

1. Загроза продовольчій безпеці світу / Міністерство закордонних справ України. 2023. 23 листоп. URL: <https://mfa.gov.ua/zagroza-prodovolchij-bezpeci-svitu>
2. На розмінованих землях України вже можна виростити 1 млн т зерна/Прес-служба Апарату Верховної Ради України. 2024. 17 січ. URL: https://www.rada.gov.ua/news/news_kom/245689.html
3. Звіт про прямі збитки інфраструктури та непрямі втрати економіки від руйнувань внаслідок військової агресії росії проти України станом на червень 2023 року. KSE. Липень 2023. URL: https://kse.ua/wp-content/uploads/2023/09/June_Damages_UKR_Report.pdf
4. Ukraine: Impact of the war on agriculture and rural livelihoods in Ukraine. Findings of a nation-wide rural household survey, December 2022. FAO. URL: <https://doi.org/10.4060/cc3311en>
5. Вплив війни на прибутковість сільськогосподарського виробництва», проведене Міністерством аграрної політики та продовольства України за підтримки Глобального фонду зі зменшення ризиків катастроф і відновлення (GFDRR), який адмініструється Світовим банком, та у співпраці з Українським клубом аграрного бізнесу (УКАБ). URL: <https://minagro.gov.ua/storage/app/sites/1/uploaded-files/viyni-na-prib...>
6. Рекомендації Комітетських слухань на тему: «Забезпечення функціонування АПК у 2023 році та особливості проведення весняно-польових робіт в умовах воєнного стану»/Комітет Верховної Ради України з питань аграрної та земельної політики. 2023. 10 квіт. URL: <https://komagropolit.rada.gov.ua/documents/sluhannja/74841.html>
7. Див.: URL: <https://latifundist.com/spetsproekt/1057-agroprogozi-2024-zemlya-tsini...>
8. Тенденція скорочення поголів'я ВРХ в грудні 2023 року продовжилась. АВМ. 2024. 15 січ. URL: <https://avm-ua.org/uk/post/tendencia->

[skorocenna-pogoliva-vrh-v-grudni-2...](#)

9. Сутінки агрохолдинрів: як війна змінить сільське господарство України. Mind. 2022. 05серп. URL: <https://mind.ua/publications/20245288-sutinki-agroholdingiv-yak-vijna-z...>

10. Половина свиного господарств відчуває дефіцит кадрів. AgroPortal. 2023. 01груд. URL: <https://agroportal.ua/news/zhivotnovodstvo/polovina-svinogospodarstv-vi...>

11. Звіт про прямі збитки інфраструктури від руйнувань внаслідок військової агресії росії проти України за рік від початку повномасштабного вторгнення. KSE. Березень 2023. URL: https://kse.ua/wp-content/uploads/2023/03/UKR_Feb23_FINAL_Damages-Repor...

12. Відбудова для розвитку: зарубіжний досвід та українські перспективи : міжнародна колективна монографія / [редколегія, голова – д. е. н. В. В. Небрат] ; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогноз. НАН України». – Електрон. дані. – К., 2023. – 571 с. URL: <http://ief.org.ua/wp-content/uploads/2023/08/Reconstruction-for-develop...>

13. Петруха С.В., Петруха Н.М. Аграрний сектор економіки: візія фінансового контексту досягнення Цілей сталого розвитку. Облік і фінанси. 2023. № 4. С. 143–155. DOI: [https://doi.org/10.33146/2307-9878-2023-4\(102\)-143-155](https://doi.org/10.33146/2307-9878-2023-4(102)-143-155) (дата звернення: 09.12.2024)

14. Петруха Н.М., Петруха С.В. Державне регулювання інтегрованих корпоративних об'єднань в умовах структурно-інституціональної та функціональної трансформації сільської економіки: проблеми методології, теорії, соціально-економічної та секторальної політики : монографія. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Професіонал», 2020. 496 с.

15. Шубалий О.М., Петруха С.В., Косінський П.М., Петруха Н.М. Фінансово-економічне стимулювання розвитку переробної промисловості на основі природно-ресурсного потенціалу регіонів у повоєнний період. Фінанси України. 2023. № 3. С. 55–74. DOI: <https://doi.org/10.33763/finukr2023.03.055>. URL: https://finukr.org.ua/docs/FU_23_03_055_uk.pdf (дата звернення:

09.12.2024)

16. 4. Petrukha N., Petrukha S., Stakhov B. Methodological principles of autocorrelation analysis within the paradigm of sustainable and comprehensive development of agricultural production systems and value chains. Danish Scientific Journal. 2021. № 46 (2). P. 47–53. URL: http://www.danish-journal.com/wp-content/uploads/2021/04/DSJ_46_2.pdf (дата звернення: 09.12.2024)

17. Масюк Ю., Мамчур Г. Фінансовий менеджмент прибутку сільськогосподарського підприємства. Агросвіт. 2021. № 20. С. 46–50. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2021.20.46>

18. Kovalska L., Rogach S., Petrukha N., Mamontova N., Yurchenko O., Derevianko S., Kolumbet O. Correlation analysis of profitability in the management system of agricultural enterprises on the basis of sustainable development. Management, Economic Engineering in Agriculture and Rural Development. 2021. Vol. 21. Iss. 4. P. 327–336. URL: https://managementjournal.usamv.ro/pdf/vol.21_4/volume_21_4_2021.pdf

19. Масюк Ю.В., Боюн В.Ю. Управління фінансовими результатами діяльності сільськогосподарського підприємства. Економіка та держава. 2021. № 10. С. 93–96. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6806.2021.10.93>

20. Гончарук І.В., Томашук І.В. Формування стратегії підвищення ефективності сільськогосподарських підприємств. Фінанси України. 2022. № 4. С. 83–93. DOI: <https://doi.org/10.33763/finukr2022.04.083>

21. Марченко М. Вдосконалення управління фінансовими ресурсами з метою підвищення результативності діяльності підприємств. Бізнес Інформ. 2022. № 1. С. 123–128. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2022-1-123-128>

22. Живко З.Б., Леськів Г.В., Блага Н.М. Формування доходів та прибутку сільськогосподарських підприємств. Агросвіт. 2021. № 19. С. 20–24. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2021.19.20>

23. Лукашик В. Управління фінансовими ресурсами підприємства та їх

вплив на його фінансовий стан. Економічний вісник університету. 2021. № 43. С. 87–92. DOI: <https://doi.org/10.31395/2306-6814-2021-43-87-92>

24. Черемісіна С., Сало І. Управління фінансовими потоками у сільськогосподарських підприємствах. Економіка АПК. 2022. № 3. С. 56–62. DOI: <https://doi.org/10.31395/2306-6814-2022-3-56-62>

25. Inagina O., etal. Improving investment management in agribusiness. Studies of Applied Economics. 2021. 39.5. DOI: <https://doi.org/10.25115/eea.v39i5.4981>

26. Vasylishyn S., etal. Improvement of analytical support of economic security management of the agricultural enterprises. Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal, 7(3), 123–141. DOI: <https://doi.org/10.51599/are.2021.07.03.08>

27. Далик В. Онтологічні детермінанти фінансового менеджменту на підприємстві: концептуальні рамки і роль кадрового потенціалу. Академічні візії, 2023, 15. DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.7596734>

28. Івахненко, В. М. Курс економічного аналізу: навчальний посібник / В. М. Івахненко. - Київ : Знання-Прес, 2000. – 208 с.

29. Тютюнник, Ю. М. Фінансовий аналіз: навч. посіб. К. : Знання, 2012. – 815 с.

30. Базилінська, О. Я. Фінансовий аналіз: теорія та практика: навчально-методичний посібник. К. Центр учбової літератури, 2009. – 328 с

31. Костюк Т.О. Економічна безпека сільського господарства України: сучасний стан та прогноз. Агросвіт. 2017. № 17. С. 53–62.

32. Корчевська Л.О., Адвокатова Н.О. Вартісний підхід до визначення фінансової стійкості підприємств. Вісник Херсонського національного технічного університету. 2021. Вип. 1 (76). С. 198–203. DOI: <https://doi.org/10.35546/kntu2078-4481.2021.1.25>

33. Радченко О.Д. Фінансовий потенціал сталого розвитку аграрного сектора. Економіка АПК. 2019. № 1. С. 27–38

34. Лазоренко В.В. Аналіз методів оцінки фінансової стійкості

підприємства. Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії. 2018. Вип. № 1(13). С. 124–128

35. Жукевич С.М. Діагностика фінансово-економічної стійкості суб'єкта господарювання: концептуальний підхід. Інноваційна економіка. 2016. № 5–6(63). С. 206–211.

36. Про страхування : Закон України від 18.11.2021 р. № 1909-IX : станом на 19 квіт. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#Text>

37. Євтушенко Г. В., Тимків Н. Я., Шешеня, А. А. Особливості управління ризиками в аграрному секторі економіки. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент. 2016, 17: С. 50. URL: <http://vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2016/17-2016/12.pdf>

38. О. Томілін та ін. Управління ризиками в аграрному секторі : фінансовий аспект. Financialandcreditactivityproblemsoftheoryandpractice. 2023. Т. 4, № 51. С. 150-151. URL: <https://doi.org/10.55643/fcaptp.4.51.2023.4096> (дата звернення: 09.12.2024).

39. ТОВ «ФРІДОМ ФІНАНС УКРАЇНА». FreedomFinance. URL: <http://surl.li/ughzf> (дата звернення: 09.12.2024).

40. Цимбалюк І. Що таке опціон і як він впливає на ваші фінансові можливості?. rates.fm. URL: <https://rates.fm/ua-uk/invest/sho-take-opcion/> (дата звернення: 09.12.2024).

41. Контракти своп та їх особливості. StudFiles. URL: <https://studfile.net/preview/8994356/page:9/>(дата звернення: 10.12.2024)..

42. Приходько І. П., Павлова Г. Є. Хеджування в нейтралізації ризиків діяльності сільськогосподарських підприємств. 2021. URL: <https://dspace.dsau.dp.ua/bitstream/123456789/5070/1/8.pdf>

43. Про державну підтримку сільського господарства України : Закон України від 24.06.2004 р. № 1877-IV : станом на 31 груд. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1877-15#Text> (дата звернення: 09.12.2024)

44. Бездітко, О. Є. Формування системного управління ризиками

сільськогосподарських підприємств. 2014. С. 6. URL:
<https://repo.btu.kharkov.ua/bitstream/123456789/4447/1/Bezditko.pdf>

45. Балабанюк Ж. М. Аналіз показників руху персоналу організації. Ефективна економіка. 2011. № 8. ULR:
<http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=650>

46. Дзюбенко О. О., Симоненко О. І. Використання кореляційного аналізу у статистичних дослідженнях. Концептуальні засади збалансованого розвитку аграрного сектору економіки України: матер. 71 наук.-практ. студ. конф., 01 грудня 2017 р., Київ. С. 78–79.

47. Калініченко А.В., Костоглод К.Д., Протас Н.М. Використання оптимального програмування при розв’язанні задач сільськогосподарського виробництва. Полтава: РВВ ПДАА, 2007. 77 с.

48. Лучков О.І. Визначення оптимального розміру дебіторської заборгованості // Актуальні проблеми економіки. – 2003. – №1. – С. 22-26.

49. Матвєєва Н. М., Жога А. С. Дослідження теоретичних основ формування потенціалу підприємства. Комунальне господарство міст. Серія : Економічні науки. 2019. Вип. 2. С. 35-42. URL :
http://nbuv.gov.ua/UJRN/kgm_econ_2019_2_8 (дата звернення: 04.12.2023).

50. Мошенський, С.З., Олійник, О.В. (2007). *Економічний аналіз: Підручник для студентів економічних спеціальностей вищих навчальних закладів*. Житомир: ПП “Рута”.

51. Мних, Є.В. (2008). *Економічний аналіз діяльності підприємства: підручник*. Київ: Київський національний торговельно-економічний університет.

52. Осовська Г.В. Основи менеджменту
 UR<https://library.if.ua/book/3/458.html>.

53. Передерієва С.О. Критерії оцінки санаційного потенціалу підприємств-боржника. Економічний аналіз. 2011. № 9 (3). С. 233–236.

54. Петряєва, З.Ф., Хмеленко, Г.Г. (2009). *Організація і методика економічного аналізу: навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисципліни*. Харків:

ХНЕУ.

55. Пилипенко А.В., Артеменко Л.П. Формування стратегічних конкурентних переваг підприємства в кризових умовах (2023). [IV Міжнародна науково-практична конференція «Бізнес, інновації, менеджмент: проблеми та перспективи»](#)

56. Попович, П.Я. (2008). *Економічний аналіз діяльності суб'єктів господарювання: підручник*. К.

57. Прокопенко, І.Ф., Ганін, В.І. (2008). *Методика і методологія економічного аналізу: навч. посібник для студ. вищих навч. закл.* Київ: ПУЛ.

58. Проноза П. В., Чмутова І. М., Берест М. М. Забезпечення фінансової стабільності в умовах глобальних викликів: навчальний посібник. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2021. 203 с.

59. Савицька О.М. (2019) Ефективність діяльності та управління підприємством: особливості використання теорії, методології та результативності аналітичних досліджень. Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка». URL:www.economy.nayka.com.ua/pdf/6_2019/57.pdf

60. Савицька, Г.В. (2005). *Економічний аналіз діяльності підприємства*. Київ: Знання.

61. Савченко А. М., Фішер Н. В. Дослідження ймовірності настання банкрутства виробничого підприємства. БІЗНЕС-ІНФОРМ. 2020. № 11. С. 186-191. URL:https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2020-11_0-pages186_191.pdf

62. Серединська, В.М., Загородна, О.М., Федорович, Р.В. (2010). *Економічний аналіз: навч. посіб.* Тернопіль: Видавництво Астон.

63. Тарасенко, Н.В. (2008). *Економічний аналіз: навч. посібник для студ. вищ. закладів освіти*. Львів: Новий Світ-2000.

64. Томчук О.Ф., Сидоренко І.М. Методика проведення аналізу дебіторської заборгованості в системі управління підприємством. Фінанси, облік, банки. 2019. № 1 (24). С. 94-101.

65. Тринька, Л.Я., Липчанська, О.В. (2013). *Економічний аналіз: навч.-*

метод. посібник. Київ: Алерта.

66. Фролова Т. О. Фінансовий аналіз: Навчально-методичний посібник для самостійного вивчення і практичних завдань. Київ : Вид-во Європ. ун-ту, 2005. – 253 с

67. Фінансово-економічна діяльність: конспект лекцій для здобувачів вищої освіти ступеня "бакалавр" спеціальності 193 "Геодезія та землеустрій" / уклад. : О. С. Альбещенко. Миколаїв : МНАУ, 2019. 103 с.

68. Фінансова санація та банкрутство підприємства : метод. вказ. до виконання курсової роботи на тему: «Оцінка санаційної спроможності підприємства» для студ. напряму підготовки 0305 – «Економіка і підприємництво» спец. 7.03050801 «Фінанси і кредит» заочної форми навчання / уклад : О.М. Кальченко, Г.В. Кравчук, І.В. Садчикова, В.С. Садчиков. Чернігів: ЧНТУ, 2015. 19 с.

69. Цал–Цалко, Ю.С. (2008). Фінансовий аналіз: Підручник. Київ: ЦУЛ.

70. Чигринська, О.С., Власюк, Т.М. (2006). Теорія економічного аналізу: навч. посіб. Київ: Центр навчальної літератури.

71. Чумаченко, М.Г. (2003). Економічний аналіз: навч. посібник. Київ: КНЕУ.

72. Черниш, С.С. (2010). Економічний аналіз. Київ: Центр учбової літератури.

73. Чевганова В.Я. Проектний аналіз : навч. посіб. К. : ЦУЛ, 2014. – 258с

74. Череп А.В., Клименко А.А. Ефективність використання основних засобів підприємства URL: www.nbuv.gov.ua/portal/

75. Чернелевський Л. М. Економічний аналіз на підприємствах промисловості і торгівлі : підручник/ К. : Пектораль, 2003. – С. 312.

76. Чорна І. О. Ефективність використання виробничих засобів та розробка пропозицій щодо її поліпшення / Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво, 2009. – № 2. – С. 212-216.

77. Шпанковська, Н.Г., Король, Г.О., Ковальчук, К.Ф. та ін. (2012).

Аналіз господарської діяльності: теорія, методика, розбір конкретних ситуацій.
Київ.

78. Юрчишена Л.В., Аналіз ефективності використання основних засобів на підприємстві. *Електронний журнал «Ефективна економіка»*. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=668>

79. .Geamanu, М. Economicefficiencyandprofitability URL: www.researchgate.net/publication/265814327_ECONOMIC_EFFICIENCY_AND_PROFITABILITY

80. Meyer, M.W. Findingperformance: Thewnewdisciplineinmanagement. InPerformanceMeasurement—TheoryandPractice; Neely, A.D., Waggoner, D.B., Eds.; CentreforBusinessPerformance: Cambridge, UK, 1998; Volume I, pp. xiv–xxi. URL: https://www.researchgate.net/publication/362040706_The_Assessment_of_Internal_Indicators_on_The_Balanced_Scorecard_Measures_of_Sustainability

ДОДАТКИ

Додаток А

Таблиця 1 – Результати ABC-XYZ аналізу

Роки	2019	2020	2021	2022	2023	за весь період	питома вага	кумулятивна вага	ABC	коєф. варіації	XYZ
Всього	2294530,65	1931696,78	1648106	2364642	2257024	0	0,00%	0,00%	A	14,39%	Z
Малина органічна 1 с	1002481,71	1309673,3	571555,3	37711,37	1530390	4451812	45,64%	45,64%	A	67,08%	Y
Малина органічна 2 с	443079,09	50368,34	295074,3	1554201		2342723	24,02%	69,66%	A	113,66%	Y
Малина органічна 3 с	144234,59	494568,22		508574,2		1147377	11,76%	81,42%	B	53,97%	Y
Суниця дрібноплідна органічна свіжа			39653,89	204200,6	596128,8	839983,2	8,61%	90,03%	C	102,10%	Y
Суниця садова органічна заморожена, 1 сорт	321908,89					321908,9	3,30%	93,33%	C		
Суниця садова органічна свіжа	198826,62	77086,92				275913,5	2,83%	96,16%	C	62,40%	Y
Обліпіха крушиновидна				59954,68	130504,6	190459,3	1,95%	98,11%	C	52,39%	Y
Ревінь свіжий органічний	97746,84					97746,84	1,00%	99,12%	C		
Гірчиця ціла	47637,36					47637,36	0,49%	99,60%	C		
Гречка очищена	23976,82					23976,82	0,25%	99,85%	C		
Суниця грис заморожена, 2 сорт	6427					6427	0,07%	99,92%	C		
Суниця грис свіжа	4396,73					4396,73	0,05%	99,96%	C		
Зерновідходи гречки	3815					3815	0,04%	100,00%	C		

Таблиця 2 - Матриця парних коефіцієнтів кореляції рівня фінансового ризику

ТзОВ «СГ «Агро Органік» та факторів, що впливають на цей показник

	Y	X1	X2	X3	X4	X5	X6	X7
Y	1							
X1	-0,98807	1						
X2	0,988074	-1	1					
X3	-0,95288	0,987381	-0,98738	1				
X4	-0,83114	0,853744	-0,85374	0,877003	1			
X5	-0,78269	0,750404	-0,7504	0,724318	0,927458	1		
X6	0,508717	-0,46161	0,461609	-0,43608	-0,78385	-0,93258	1	
X7	0,030409	-0,00322	0,003217	0,075052	0,490753	0,484679	-0,65899	1

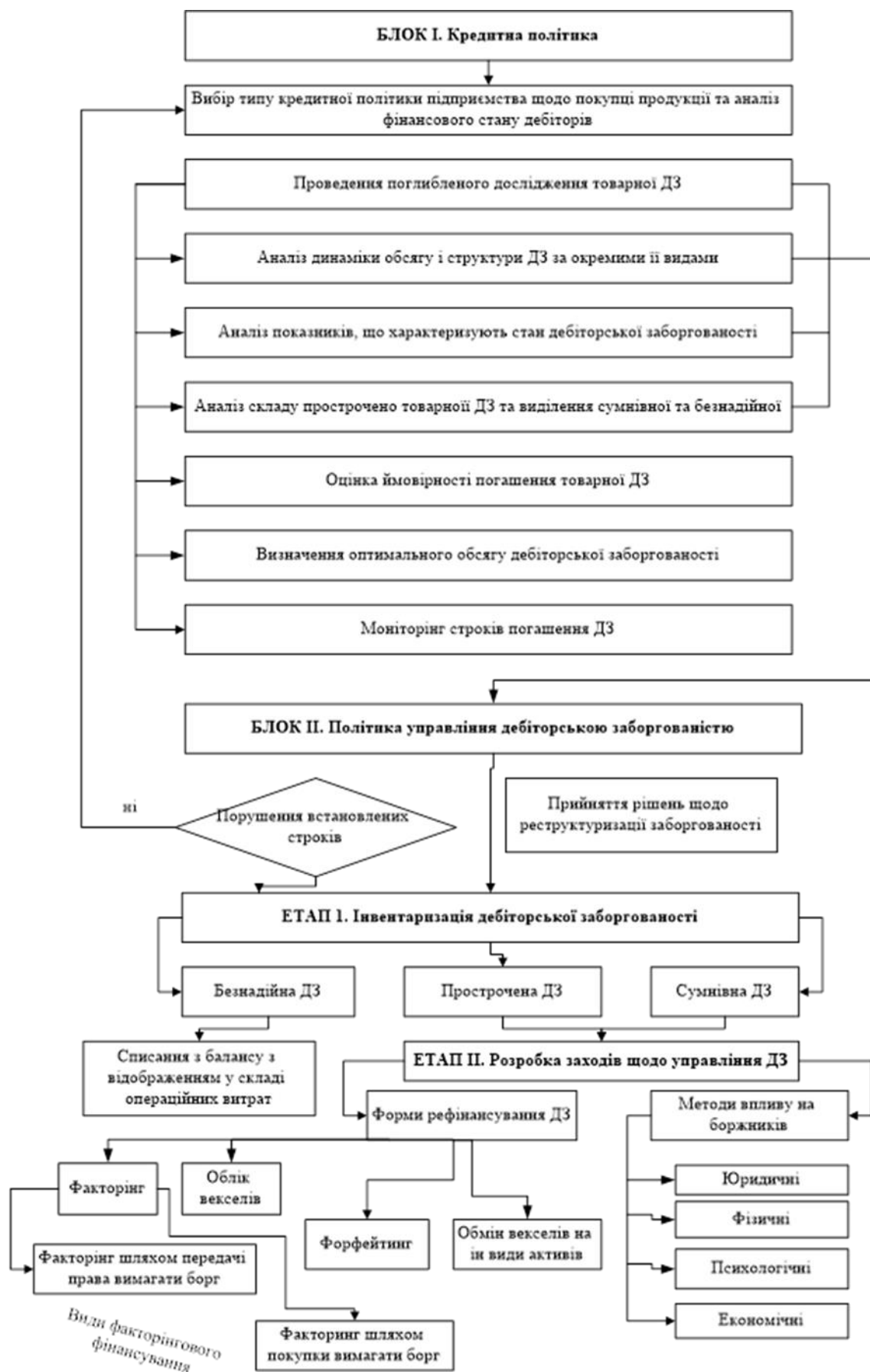


Рисунок 1 – Механізм управління товарною дебіторською заборгованістю